

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY JAKO INSTITUTY
TRESTNÍHO PRÁVA**

Autor práce: Lukáš Lastowski

Studijní obor: bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinované

Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal

Katedra: právních oborů a bezpečnostních studií

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Janu Bouchalovi za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a konzultační činnost.

ABSTRAKT:

LASTOWSKI L, *Operativně pátrací prostředky jako instituty trestního práva: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2013. 60 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jan Bouchal

Bakalářská práce vymezuje operativně pátrací prostředky a podpůrné operativně pátrací prostředky v rámci legislativy České republiky a způsob jejich využití.

Bakalářská práce shrnuje jednotlivé operativně pátrací prostředky, jejich historické začlenění do TrŘ., postupné vysvětlení a způsob využití operativně pátracích prostředků a podpůrně operativně pátracích prostředků v praxi s bojem proti organizovanému zločinu a které právní normy je upravují. Čtenáře uvádí do základních problémů s využitím operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků. Studie nabízí srovnání operativně pátracích prostředků s některými zahraničními státy Evropské unie. Dále uvádí preventivní prostředky boje proti organizovanému zločinu a v neposlední řadě jsou zde uvedené záznamy a odposlechy telekomunikačního provozu a analýza jednotlivých odposlechů s cílem upozornit na jejich důležitost pro zachování demokratických hodnot civilního státu.

Klíčová slova: operativně pátrací prostředky, trestní řád, trestní řízení, sledování osob a věcí, předstíraný převod, použití agenta

ABSTRACT:

LASTOWSKI L. *Intelligence agents such as institutes of criminal law : Bachelor thesis.*
České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o.p.s., 2013. Supervisor:
JUDr. Jan Bouchal

The thesis summarizes individual operative-search resources, their historical incorporation into the Criminal Code., the gradual explanation and method of using operative-search resources and supporting operative search resources in practice with regard to the fight against organised crime and the legal standards that govern them. It introduces the reader to the basic problems regarding the use of operative-search resources and supporting operative-search resources. The study offers a comparison of operative-search means with some foreign states of the European Union. In addition, it presents the preventive means of combating organised crime, and last but not least, records and wiretapping telecommunications and an analysis of individual wiretapping, with the aim of drawing attention to their importance for the preservation of democratic values of the civil state.

Key words: operatively-search resources, code of criminal procedure, criminal proceedings, surveillance of persons and things, feigned conversion, use the agent.

OBSAH:

Úvod do problematiky	8
1. Cíl a metodika bakalářské práce	9
2. Operativně pátrací prostředky	10
2.1 Historie a vývoj operativně pátracích prostředků v právním řádu České republiky od roku 1989.	10
2.2 Vymezení operativně pátracích prostředků	12
2.3 Přípravné řízení	13
2.4 Podpůrné operativně pátrací prostředky.....	17
2.5 Operativně pátrací činnost.....	21
2.6 Formy operativně pátrací činnosti	23
2.7 orgány operativně pátrací činnosti.....	24
3. Jednotlivé operativně pátrací prostředky	25
3.1.1 Obecné vymezení předstíraného převodu	26
3.1.2 Povolení předstíraného převodu	28
3.1.3 Využití výsledků použití předstíraného převodu v trestním řízení.....	29
3. 1. 4 Předstíraný převod v praxi:	30
4.2 Sledování osob a věcí:	31
4.2.1 Obecné vymezení sledování osob a věcí	31
4.2.2 Povolení ke sledování sob a věcí:.....	32
4.2.3 Výsledky sledování osob a věcí v trestním řízení	33
5.3 Použití agenta.....	33
5.3.1 Obecné vymezení použití agenta.....	33
5.3.2 Povolení k použití agenta	34
5. 3. 3 Osoba agent	35
5. 3. 4 Práva a povinnosti agenta.....	36
6. Operativně pátrací prostředky a ochrana lidských práv	37
6. 1 Operativně pátrací prostředky a ústavní právo ČR	37
6.2 Výslech utajeného svědka	37
6.3 Právo neobviňovat sám sebe	38
7. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu	39
7.1 Analýza odposlechů a sledování osob a věcí dle trestního řádu za rok 2011	41
7.1 Úvaha de lega ferenda	47
7.2 Nálezy Ústavního soudu.....	48

8. Zajišťovací úkony	49
9. Srovnání se zahraniční právní úpravou	51
9. 1 Slovenská republika	51
9. 2 Polská republika	53
9.3 Spolková republika Německo	54
9. 4 Rakouská republika	55
10. Preventivními prostředky boje proti organizovanému zločinu	56
11. Závěr	58
12. Seznam literatury:.....	60

Úvod do problematiky

Při studiu na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích jsem si pro svoji bakalářskou práci zvolil téma: Operativně pátrací prostředky jako instituty trestního práva. Toto téma jsem si zvolil z důvodu, že pracuji jako policista u Policie České republiky. Osobně jsem se s problematikou operativně pátracích prostředků nesešel, neboť jsem na své policejní pozici neměl možnost tohoto institutu využít. Téma jsem si zvolil z důvodu, abych se mohl s uvedeným tématem blíže seznámit a které bych rád využil v budoucí policejní práci.

Práci jsem rozdělil do několika kapitol, ve kterých se budu postupně zabývat následujícími okruhy. V práci chci charakterizovat krátký exkurs vývoje operativně pátracích prostředků do trestního řádu „dále jen TrŘ“. Vymezení jednotlivých operativně pátracích prostředků, zkrácené přípravné řízení, které se řadí do postupu stadia zahájení trestního stíhání, které je uvedeno v oddíle sedmém hlavy desáté. Stručná charakteristika podpůrných operativně pátracích prostředků a jejich využívání v rámci operativně pátrací činnosti, kterou využívají policisté bojující s trestnou činností a využívají jednotlivá opatření a postupy, mezi něž patří i používání operativně pátracích prostředků, kterým se věnuji v hlavní části bakalářské práce, zejména jejich charakteristice, konkrétním a obecným podmínkám pro jejich využití. Další kapitola by se měla dotknout problematiky ochrany lidských práv. Poté následuje stručná charakteristika odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu, jejich analýza s uplynutím minulých let související s trestnou činností, dále zajišťovací úkony, které jsou uvedeny v trestním řádu v hlavě čtvrté pod názvem zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot. Následující kapitola by měla přiblížit srovnání operativně pátracích prostředků s právními normami sousedních států. A v neposlední řadě následuje současná charakteristika preventivních prostředků boje proti organizovanému zločinu.

Jsem si vědom, že rozsah této práce, stejně jako utajený charakter těchto prostředků, mi nedovoluje zabývat se veškerými jejími aspekty. Bakalářská práce by měla sloužit především k seznámení se se základní problematikou při využití operativně pátracích prostředků v boji s trestnou činností a s možnostmi, které v současné době jejich právní norma umožňuje.

Při přípravě a psaní bakalářské práce jsem využíval dostupné literatury k tomuto tématu. Využíval jsem především odborných knih s komentářem k dané problematice, právní normy a automatizovaný systém právních informací pro vyhledávání.

1. Cíl a metodika bakalářské práce

Operativně pátrací prostředky jsou v našem trestním řádu relativně novým institutem. Jeho součástí se staly až v roce 2002 a to díky velké novele TrŘ. provedené zák. č. 265/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Do této doby byly součástí zák. č. 283/1993 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Hlavním cílem studie je přiblížit čtenáři historii právní úpravy operativně pátracích prostředků vymezením operativně pátracích prostředků v systému trestního práva procesního, tak i v systému operativně pátrací činnosti. Studie si klade za cíl rámcově přiblížit postavení a úlohu těchto nástrojů v dnešním trestním řízení stejně tak jako jejich použití v praxi. Poukázat na jednotlivá specifika a částečně upozornit na některé problémy a otázky, které mohou vyvstat při jejich použití ze strany příslušných orgánů činných v trestním řízení, popřípadě naznačit úvahy „de lege ferenda.“

Studie se zaměřuje především na smysl používání operativně pátracích prostředků, důvody začlenění těchto prostředků do TrŘ. a zhodnocení právní úpravy po novele zák. č. 256/2001. Dále by měla poukázat na přednosti či nedostatky, které s sebou operativně pátrací prostředky provází.

Je třeba předeslat, že nebylo mým cílem popsat tyto nástroje v celé jejich šíři a odpovědět na všechny otázky, které se v souvislosti s jejich aplikací nabízí.

2. Operativně pátrací prostředky

2.1 Historie a vývoj operativně pátracích prostředků v právním řádu České republiky od roku 1989.

V časovém období v letech 1948-1989 nebyly operativně pátrací prostředky upraveny v žádné právní normě, pouze jen v interních předpisech, instrukcích atd. Používání těchto prostředků bylo svěřeno Státní bezpečnosti tedy „ StB.“, jejíž orgány měly značné pravomoci rozhodovat, zda a v jaké míře operativní činnost využijí.

Uvedené postavení a kompetence StB. souvisely s významnými změnami bezpečnostního aparátu na území Československa po roce 1945, způsobených politickými událostmi a změnou režimu v r. 1948.

Na základě zákona č. 149/1947 Sb., o Národní bezpečnosti, vznikla z StB., vedle pořádkové služby, kriminální služby a zpravodajství, součást *Sboru národní bezpečnosti* „SNB.“¹.

V letech 1948-1949 došlo k výrazným změnám ve struktuře SNB. Vzniklo krajské velitelství Národní bezpečnosti a krajské velitelství StB., jejichž činnost a kompetence byly stanoveny Ministerstvem vnitra.

Činnost operativní techniky prováděl v rámci StB. speciální sektor „BAt“ a u krajských velitelství StB. pak jejich 4. oddělení. Od r. 1954 se její nasazování řídilo „*Směrnicemi o používání operativní techniky*“, označovanými od r. 1955 jako *A-oper-IX-1*. V roce 1964 je nahradily tzv. *směrnice A-oper-VI-1*.

Situace po roce 1989 sebou přinesla další velké změny do právního řádu České republiky, což bylo zřejmě pochopitelné z pohledu na vývoj politické, ekonomické a sociální situace. Přestože organizovaný zločin existoval v České republice i před rokem 1989, byť v malém měřítku, ale s otevřením hranic se otevřela mezinárodní spolupráce páčání trestné činnosti.

Kvůli vzrůstajícímu počtu páčání trestné činnosti s organizovanou zločineckou skupinou se nabízela otázka, jak na tuto trestnou činnost reagovat. Z kriminalistických

¹ STRAUSS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II.* (od r. 1939 po současnost). Praha: Police History, 2005, s. 248. ISBN 80-86477-28-2.

postupů, do kterých lze zařadit i operativně pátrací prostředky s ohledem na právní situaci bylo vyžadováno, aby tyto prostředky splňovaly určitá kritéria, která byla po roce 1989 vyžadována na ochranu lidských práv. Z tohoto důvodu byly tyto operativně pátrací prostředky začleněny do zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně byly operativně pátrací prostředky uvedeny v § 34, kterými se rozumělo *sledování osob a věcí, využívání osob ve prospěch služby kriminální policie, služby policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti, používání krycích dokladů a používání nástrahové a zabezpečovací techniky, předstíraný převod a použití agenta*².

S různými změnami, které vůči operativně pátracím prostředkům zůstaly tyto prostředky ukotveny v zák. č. 283/1991 Sb., O Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů až do velké novely zák. č. 265/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která vyšla v účinnost 1. ledna 2002, byly operativně pátrací prostředky přesunuty do TrŘ. Novela přinesla také změnu v legislativní úpravě operativně pátrací činnosti. Do trestního řádu byla zahrnuta úprava používání operativně pátracích prostředků policií. Touto novelou došlo k lepší využitelnosti v praxi. Státní zástupce, který vykonává kontrolu a dozor nad použitím operativně pátracích prostředků, kterým je zajištěna míra zásahů do práv osoby, která nesmí být vyšší než je nezbytně nutné. V současné době nabízí naše právní úprava operativně pátrací prostředky k efektivnímu využití boje proti zvláště závažné trestné činnosti nebo k vypátrání a sledování osob a věcí. Jedná se o instituty, které jsou zakotveny ve druhé části, upravující přípravné řízení v hlavě deváté § 158b – 158f TrŘ., jako operativně pátrací prostředky. Už systematické zařazení těchto institutů napovídá, že těžiště použití těchto prostředků bude zejména v přípravném řízení. Někteří autoři se ale přiklánějí spíše k zařazení operativně pátracích prostředků do části upravující dokazování². Operativně pátrací prostředky zahrnují institut sledování osob a věcí, předstíraný převod a použití agenta. Určité druhy operativně pátrací činnosti zůstaly uvedeny v zák. č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o tzv. podpůrné operativně pátrací prostředky v současné době zahrnují institut jako: *informátor, krycí prostředek, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky*³.

² Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Vymezení operativně pátracích prostředků

Operativně pátrací prostředky slouží především ke zjišťování, odhalování a předcházení zvláště závažné trestné činnosti. Dále slouží jako nástroj boje proti organizovanému zločinu. Rychle rozvíjející se kriminální jednání organizované zločinecké skupiny, které obvykle přesahuje hranice jednoho státu. Vznikla potřeba, co nejefektivněji reagovat a zajišťovat potřebné důkazy za využití potřebných operativně pátracích prostředků nebo podpůrných operativně pátracích prostředků, které pružně reagují na vývoj a potřeby společensky chráněných zájmů.

Operativně pátrací prostředky slouží na vyhledávání pramenů a důkazů, z nichž orgány činné v trestném řízení s využitím důkazních prostředků mohou získat informace tedy důkazní hodnoty. Z toho vyplývá, že tvoří důležitý prvek boje proti trestné činnosti. V této studii se budu dále zabývat jednotlivými prostředky s důrazem na využití osob jednající ve prospěch policie České republiky. Aplikace operativně pátrací činnosti a k jejímu charakteru z právních, hospodářských, technických a jiných požadavků, jsou poznávány objekty kriminality.

Používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než k získání skutečností důležitých pro trestné řízení. Tyto prostředky je možné použít, pouze pokud nejde sledovaného účelu dosáhnout jinak, nebo by bylo jeho dosažení podstatně ztíženo⁴. Jedná se o zásadu subsidiarity. Mezi operativně pátrací prostředky patří *předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta*. Operativně pátrací činnost je systém utajený, prováděný policií pro účely předcházení, vyhledávání, odhalování, dokumentování trestné činnosti, zjišťování jejich pachatelů, zajišťování ochrany určitých osob, střežených objektů, zajišťování, poskytování ochrany, pomoci ohroženému svědkovi, chráněnému svědkovi a ochrany státních hranic. Operativně pátrací prostředky jsou konkrétně uvedeny v TrŘ. a nelze je rozšiřovat. Tyto prostředky jsou společensky nejznámější a úzce souvisí s policejní činností. Od počátku devadesátých let minulého století se v České republice klade velký důraz na ochranu lidských práv, vycházející z Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod. Česká republika se zavázala k ratifikaci Evropské úmluvy o lidských právech vzhledem k tomu, že operativně pátrací prostředky do velké

⁴ JELÍNEK, J a kol., *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, 342 s. Student (leges). ISBN 978-808-7212240.

míry značně zasahují do základních lidských práv a hrubou mírou narušují tato práva, vznikla úprava tak, aby byla v souladu s naším právním systémem a systémem mezinárodních práv. Bylo zapotřebí chránit informace, o kterých se policejní orgán dozvěděl při použití těchto prostředků, aby nedošlo k jejich zneužití. V současné době dochází k celospolečenské diskuzi na téma o zákonnosti a zneužití operativně pátracích prostředků.

Operativně pátrací prostředky jsou v TrŘ. ojedinělým prostředkem k odhalování kriminálního jednání, tyto prostředky podléhají systematizaci TrŘ. Tato studie se bude zabývat zařazením operativně pátracích prostředků do systému trestního řízení.

Dalšími operativně pátracími prostředky, které splňují kritéria těchto prostředků a které jsou uvedeny v hlavě čtvrté oddílu šestém TrŘ. se budu již zabývat v další kapitole.

2.3 Přípravné řízení

Smyslem trestního řízení je upravení postupu orgánů činných v trestním řízení tak, aby bylo v plné míře dodržováno právo na řádný zákonný a spravedlivý proces. Nejen aby byl pachatel usvědčen, potrestán, ale aby se tak stalo co nejdříve po spáchání trestného činu. Jedním z nových trestně procesních institutů, které zavedli naši zákonodárci do českého právního řádu novelou provedenou zák. č. 265/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která má zabezpečit efektivnost a rychlost trestního řízení, je institut zkráceného přípravného řízení. Jeho podstatou je rychlé a neformální vyřízení skutku, zjišťování osoby důvodně podezřelé, vyhledávání důkazů a lépe navazuje na řízení před samosoudcem. Zkrácené přípravné řízení je nauka trestně právní, která se řadí do postupu stadia zahájení trestního stíhání, tedy do první fáze přípravného řízení i když je tedy v českém právním řádu uveden v oddíle sedmém hlavy desáté, která však upravuje zahájení trestního stíhání a další postup. Nebo-li z podoby věci vyplývá, že se jedná o samostatnou trestní úpravu, která se neodvolává na subsidiárně obecné úpravy přípravného řízení, zejména tedy na úpravu postupu před zahájením trestního stíhání. Zkrácené přípravné řízení je rozhodnutí svého druhu, tedy *sui generis*, které se vede proti konkrétní osobě, nikoliv proti

neznámému pachateli⁵.

Účelem, nebo-li cílem zkráceného přípravného řízení je podle autorky Císařové, v co nejkratší době postavit podezřelého před soud a co nejefektivněji a nejrychleji dosáhnout spravedlivého rozhodnutí⁶.

Trestní řízení rozumíme řízení podle českého TrŘ. Trestní řízení probíhá v několika určitých časových stádiích, ve kterých orgány činné v trestním řízení provádějí procesní úkony jim uložené. Stadia trestního řízení rozlišujeme na přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení a vykonávací řízení. V této kapitole se blíže budu zabývat přípravným řízením. Přípravné řízení patří mezi první stadium trestního řízení tzv. předsoudních řízení. Hlavním úkolem přípravného trestního řízení je prověřit podezření ze spáchání trestného činu, provést neodkladné a neopakovatelné úkony dle TrŘ.⁷

Jedná se o úkony, které by nemohly být provedeny v hlavním líčení před soudem nebo by potřebné důkazy byly v pozdější době znehodnoceny. Přípravné řízení slouží jako podklady pro státního zástupce, který se na základě podezření ze spáchání trestného činu rozhoduje o podání obžaloby či jiné jeho rozhodnutí, tedy o vazbě, osobní nebo domovní prohlídce. Orgány činné v trestním řízení v přípravném řízení prověřují skutečnosti, které nasvědčují tomu, že byl spáchán trestní čin. Z tohoto důvodu využívají orgány činné v trestním řízení TrŘ., kde se uvádí v hlavě deváté TrŘ., operativně pátrací prostředky, které jsou pro vyšetřování nesmírně důležité. Jedná se o sledování osob a věcí, předstíraný převod nebo použití agenta. Jedná se o ochrannou funkci těchto osob. Výsledkem přípravného řízení je tedy návrh na podání obžaloby osoby podezřelé, pokračování nebo upuštění od dalšího trestního stíhání⁸.

Trestní řízení a přípravné řízení má určité zásady, které mu ukládá zákon. Zásady pro přípravné řízení mají oproti zásadám trestního řízení určitá specifika, která se navzájem

⁵ NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J., a kol. *Trestní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk 2009. 155 s. ISBN 9798-80-7380237-0.

⁶ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J GŘIVNA, T., *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha, 2008, 383 s. ISBN 978-807-3573-485.

⁷ Neodkladný úkon je takový úkon, který nesnese v danou chvíli odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní řízení, anebo hrozí jeho znehodnocení, zmaření nebo ztráta. Neopakovatelný úkon je takový úkon, který nelze předvést v trestním řízení před soudem.

⁸ FRYŠTÁK, M., *Trestní právo procesní: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. přeprac. Ostrava: Key Publishing, 2009, 123 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-415.

od sebe malinko odchylují. Zásady postupující přípravné řízení jsou: *zásada řádného zákonného procesu, zásada legality, zásada oficiality, zásada rychlosti řízení, zásada přiměřenosti, zásada vyhledávací, zásada volného hodnocení důkazů, zásada obžalovací, zásada veřejnosti, zásada ústnosti, zásada bezprostřednosti, zásada zajištění práva na obhajobu, zásada dokazovací, a zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností*. Do této kapitoly jsem zařadil jen ty nejvýznamnější zásady, které jsou pro operativně pátrací prostředky více důležité.

Zásada řádného zákonného procesu – je výjimkou z ústavního práva na nedotknutelnost osoby. Nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak, než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Trestní stíhání se může vést tedy pouze ze zákonných důvodů⁹. Toto je jedna z nejdůležitějších zásad.

Zásada zdrženlivosti a přiměřenosti - tato zásada vyjadřuje, aby orgány činné v trestním řízení zasahovaly co nejméně do základních práv a svobod osoby, proti které se vede trestní stíhání. Při použití operativně pátracích prostředků není možno do těchto základních práv osoby nezasahovat a z tohoto důvodu je důležité dodržovat určitá pravidla této zásady. Z tohoto důvodu existuje kontrolní orgán, který se snaží dodržovat určitá pravidla lidských práv a zajistit zákonný a spravedlivý postup orgánů činných v trestním řízení na potrestání pachatele.

Zásada presumpce nevinny - nelze na toho, proti kterému se vede trestní řízení hledět jako na nevinného, pokud odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena. V žádném případě nepřipadá v úvahu, aby se orgány činné v trestním řízení rozhodovali subjektivně na základě svého rozhodnutí. Operativně pátrací prostředky zasahující do základních práv a svobod možného pachatele. Výše uvedené prostředky mu však velkou šanci na svou obhajobu nedávají. Z této zásady dále vyplývají dvě důležitá procesní pravidla:

1. **pravidlo „in dubio pro reo“** – vyskytují-li se v otázce viny obviněného nebo obžalovaného různé pochybnosti a nelze tyto pochybnosti rozptýlit prováděním a zkoumáním důkazů, je třeba rozhodnout ve prospěch obviněného nebo obžalovaného.
2. **pravidlo** - podle něhož je k odsouzení třeba, aby byla dokázána vina obžalovaného (tzn. obžalovaný není povinen dokazovat žádnou skutečnost svědčící v jeho prospěch a důležitou

⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jakou součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

pro rozhodnutí věci samé). Dále v přípravném řízení jsou dosazovány základní funkce, kterými jsou:

Vyhledávací funkce - vyjadřuje úřední povinnost orgánů činných v trestním řízení, aby z vlastní iniciativy provedly, vyhledávaly a prováděly důkazy tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Tyto orgány jsou povinny objasnit všechny skutečnosti bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného. I tuto zásadu lze vnímat z určitého pohledu jako zásadu, která nemusí mít pro osobu, proti níž byly použity operativně pátrací prostředky, vždy negativní důsledky.

Zajišťovací funkce - spočívá v opatřování a shromažďování důkazů potřebných k odhalení pachatele, tyto důkazy budou provedeny v hlavním líčení před soudem. Jedná se o důkazy, které by mohly být znehodnoceny nebo poškozeny a uvedené důkazy by nebylo možno později předvést v hlavním líčení před soudem např.: svědek, který by mohl být ze strany obžalovaného zastrašen, znehodnocení trasologické nebo daktyloskopické stopy atd.

Filtrační funkce - spočívá v tom, aby před soudem stál skutečný pachatel trestného činu, u něhož jsou odůvodněné skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Dále aby byly další osoby, které nespáchaly trestný čin nebo se u těchto osob nepodařilo zjistit dostatečné podezření, ochráněny¹⁰.

Operativně pátrací prostředky mohou poskytovat velké množství informací, které následně podléhají selekci důležitosti. Je nutné, aby se zaznamenávaly také informace, které by mohly sloužit ve prospěch pachatele. Problémem ovšem zůstává, že o obsahu informace rozhoduje především ten, kdo tuto selekci provádí.

Operativně pátrací prostředky poskytují velkou škálu informací. Je důležité, aby obsahovaly i informace důležité pro pachatele. O obsahu informací však rozhoduje ten, kdo selekci informací provádí

¹⁰ ŠÁMAL, P., *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1243 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3.

2.4 Podpůrné operativně pátrací prostředky

V úvodu je třeba se zmínit o ustanovení § 70 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, v němž se hovoří, že získávání poznatků ze zájmového prostředí je činnost policisty, který zastíráním skutečného účelu své činnosti aktivně vyhledává, dokumentuje a vyhodnocuje poznatky o zájmovém prostředí a osobách v něm se pohybujících. V rámci této činnosti je policista oprávněn využívat podpůrné operativně pátrací prostředky¹¹. Samotné podpůrné operativní prostředky jsou pak uvedeny v § 72 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve kterém se hovoří o tom, že policista je při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti v souvislosti s trestním řízením a zajišťování krátkodobé ochrany osob používat podpůrné operativně pátrací prostředky. Jedná se o specifický nástroj operativně pátrací činnosti prováděný zpravidla policejním orgánem k předcházení a odhalování trestné činnosti. Při odhalování závažných trestných činů jsou používány podpůrné operativně pátrací prostředky samostatně, nebo v kombinaci s operativně pátracími prostředky podle TrŘ. Oprávnění policisty použít podpůrné operativně pátrací prostředky je uvedeno v zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Operativně pátrací prostředky byly ze zák. o Policii České republiky č. 283/1991Sb., přesunuty po novele TrŘ. do hlavy deváté TrŘ. a v novém zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky zůstaly jiné důležité metody operativně pátrací činnosti a podpůrné operativně pátrací prostředky.

V ustanovení dle § 72 zák. 273/2008 Sb., o Policii České republiky patří mezi pomocné operativně pátrací prostředky *informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky*. Policista je oprávněn používat podpůrné operativně pátrací prostředky při předcházení, získávání poznatků o trestné činnosti a zajišťování krátkodobé ochrany. Tyto prostředky jsou standartním policejním institutem. V zákoně o policii jsou podpůrné operativně pátrací prostředky uvedeny konečné a nelze tedy použít jiné. Zákon o policii neurčuje použít podpůrné operativně pátrací prostředky jen určité útvary policie, ale smí je použít každý policista. Policista je smí použít pouze za podmínek, jestliže se jedná o předcházení trestných činů, při získávání poznatků o trestné činnosti, jestliže je to důležité pro trestní řízení nebo při krátkodobé ochraně.

¹¹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Následujícím podpůrným operativně pátracím prostředkem je informátor - řeší jej § 72, 73 zák. č. 273/08 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. V souvislosti s odhalením drogové trestné činnosti má informátor velký význam. Policista je oprávněn při plnění svých služebních úkolů vyžadovat důležité informace a služby takovým způsobem, aby nebyla vyražena jeho identita a spolupráce s policií. Využití informátora má zejména kriminalista, který k povaze svého uvážení a bezpečnosti situace k jeho vhodnosti a schopnostem opatřovat informace nebo služby důležité při předcházení trestným činům, nebo při řízení trestných činů. Informátorovi lze tedy poskytnout finanční nebo věcnou odměnu. Výdaje na tuto odměnu se hradí ze zvláštních finančních prostředků, což jsou finanční prostředky používané oprávněnými policisty k úhradě některých výdajů s používáním operativně pátracích prostředků a ostatních podpůrných operativně pátracích prostředků. Informátor používá důvěru svého prostředí, ve kterém se pohybuje v zájmovém okruhu lidí a disponuje důležitými informacemi pro policii. Není ale vyloučeno, že se informátor dále nepodílí na páchání trestné činnosti. Především při odhalování organizované zločinecké skupiny má informátor velký význam. Informátora lze považovat za nejvíce využitelný podpůrný operativně pátrací prostředek¹².

Důležité je vytipovat dvě důvěryhodná místa pro schůzku a tato místa prověřit. O schůzce informovat nadřízeného a vyžádat jeho souhlas, dále vypracovat plán rozmístění. V případě použití krycího týmu pro ochranu řídicího policisty je obligatorní, jedná-li se o první schůzku, sestavit plán schůzky a připravit legendu. K zajištění bezpečnosti informátora připravit způsob kontaktu mezi zúčastněnými osobami. Stanovit poznávací znaky a to pokud se jedná o první schůzku. Před schůzkou uskutečnit operativní poradu zúčastněných policistů s cílem upřesnit průběh schůzky, informace o vlastní schůzce, vytýčení cíle schůzky, stanovení volacích znaků apod. Před schůzkou předá řídicí policista nadřízenému policistovi informace. Žádosti o uskutečnění schůzky s informátorem po posouzení výše uvedených podkladů nadřízený policista rozhodne o uskutečnění schůzky, v odůvodněných případech může být dán souhlas ústně s tím, že bude následně písemně potvrzen. Další druh informátora nazýváme rizikový informátor, který závažným způsobem porušuje pokyny řídicího policisty, opakovaně uvádí nepravdivé či hrubě zkreslené informace, vyžradí práci s policií, páchá v průběhu své spolupráce s policií zvláště

¹² MATES, P., *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem : podle stavu k 1.1.2009*. Praha: Linde, 2009, 157 s. ISBN 978-807-2017-430.

závažné úmyslné trestné činy nebo se dopouští jednání, v jehož důsledku vzniká nepřiměřené riziko policii, policistům, informátorovi nebo jiné osobě.

Informátorem je fyzická osoba, která dovršila věk rozhodný pro vznik trestní odpovědnosti, a která poskytuje policii České republiky informace nebo služby při předcházení trestným činům, při získávání poznatků o trestné činnosti v souvislosti s trestním řízením a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osoby; tyto informace a služby poskytuje takovým způsobem, aby nebyla vyražena jeho spolupráce s policií. Informace je sdělení důležité pro plnění úkolů policie. Oprávněný policista je policista zařazený v útvaru nebo organizačním článku služby kriminální policie a vyšetřování. Řídícím policistou je oprávněný policista, který informátora využívá a řídí v souladu s právními předpisy a interními akty řízení. Vedoucím policistou je oprávněný policista ustanovený na služebním místě v řídicí úrovni vedoucího odboru případně vedoucího oddělení u útvarů policie, u kterých nejsou odbory jako organizační články zřízeny.

Pokud řídicí policista není příslušný k využití poskytnuté informace, je povinen ji služebním postupem a bez zbytečného odkladu předat příslušnému organizačnímu článku či útvaru policie, nebo orgánu veřejné správy. Výjimkou jsou případy, kdy by následek způsobený předáním informace (ohrožení života nebo zdraví osob apod.) byl zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který původně hrozil. Podle charakteru a naléhavosti poskytnuté informace provede řídicí policista ověření její pravdivosti a při jejím předání využije opatření k zabezpečení ochrany operativně pátrací činnosti (operativní legenda). Předání informace musí být provedeno prokazatelným způsobem.

Nedílnou součástí operativně pátracích prostředků je podpurný operativně pátrací prostředek krycí doklad dle § 74 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, který je vysoce používán s použitím agenta, bez kterého by nebylo možné uskutečnit policejní úkony uvnitř kriminálního prostředí. Krycím prostředkem se rozumí věc, doklad, prostor nebo činnost zastírající skutečnou identitu policisty. Použití tohoto ustanovení je dosti nekonkrétní a tím umožňuje adekvátní oprávnění policisty při předcházení trestné činnosti, při získávání poznatků o trestné činnosti v souvislosti s trestním řízením jakožto i s krátkodobou ochranou osoby. Realizace tohoto prostředku, který umožňuje policistovi zastírání činnosti policie. Jedním z hlavních krycích prostředků je krycí doklad, kterým je listina nebo dokument zastírající skutečnou totožnost osoby nebo

věci, která má zůstat ve veřejném zájmu utajena. Krycí doklad je nedílnou součástí pro detektivy, kteří operují uvnitř kriminálního prostředí ve prospěch policie. Krycím dokladem k zastírání skutečné totožnosti nesmí být doklad žijící, nebo mrtvé osoby. V ojedinělých případech vyžadují situace o vložení údajů do informačního systému nebo vyjmutí z nich. Krycí doklad vydává správní orgán, který nesmí pochybovat o důvodnosti vydání tohoto dokladu. Krycí doklad je podpůrný operativně pátrací prostředek. K používání tohoto prostředku je oprávněný policista, kterému krycí doklad opatřuje útvar police nebo Ministerstvo vnitra se souhlasem ministra vnitra. Ministerstvo vnitra vede utajovanou evidenci těchto dokladů¹³.

Předposlední podpůrný operativně pátrací prostředek má policie k dispozici dle § 76 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, pod názvem zabezpečovací technika. Zabezpečovací technikou se rozumí prostředek používaný za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení. Při předcházení trestné činnosti, při získávání poznatků o trestné činnosti v souvislosti s trestním řízením je policista oprávněn použít podpůrný operativně pátrací prostředek. V právní úpravě je tento podpůrný operativně pátrací prostředek formulován obecně a nelze jej konkrétně specifikovat z důvodu častých změn techniky a technologie.

Poslední podpůrný operativně pátrací prostředek, který má naše policie k předcházení a odhalování trestných činů, je dle § 77 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Zvláštní finanční prostředky. Jedná se o finanční prostředky, které využívá policista a jež jsou využívány se získáváním poznatků o trestné činnosti s podpůrnými operativně pátracími prostředky, podle TrŘ., nebo se zajišťováním krátkodobé ochrany osob. Výše uvedené prostředky nepodléhají žádnému právnímu předpisu z důvodu jejich utajování a záleží tedy jen na konkrétním policistovi, jak s finančními prostředky hospodárně naloží¹⁴.

Podpůrných operativně pátracích prostředků lze využít i v souvislosti s trestním řízením, kde však slouží hlavně k realizaci operativně pátracích prostředků, čímž mohou výrazně zvýšit jejich efektivitu. Např.: v případě předstíraného převodu je velmi časté, že policejního příslušníka přivede do kontaktu s pachatelem informátor. Využití krycích

¹³ MATES, P., *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem: podle stavu k 1. 1. 2009.* 2. vyd. Praha: Linde, 2003, 161 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-2017-430

¹⁴ MATES, P., *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem: podle stavu k 1. 1. 2009.* 2. vyd. Praha: Linde, 2003, 158 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-2017-430

prostředků bude pravděpodobně nepostradatelné v případě použití agenta atd.

Nutno podotknout, že v současné době jsou již podpůrné operativně pátrací prostředky upraveny zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ale k výrazným změnám jejich právní úpravy v novém zákoně nedochází.

2.5 Operativně pátrací činnost

K použití operativně pátracích prostředků dochází v rámci trestního řízení v jeho prvním stadiu, tedy v přípravném řízení. Do systému činností a metod patří i operativně pátrací prostředky, které se označují jako systém operativně pátrací činnosti. Operativně pátrací činnost představuje souhrn uceleného používání a postupů operativně pátracích prostředků a podpůrných operativně pátracích prostředků, uskutečňován policejním orgánem podle ustanovení TrŘ., zák. č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů a z nich vycházejících interních aktů řízení, ve většině případů utajovaným způsobem, k ochraně oprávněných zájmů chráněných zákony a mezinárodními smlouvami, jímž je Česká republika vázána¹⁵.

Operativně pátrací činnost se vyznačuje některými odlišnostmi:

- 1) tato činnost je prováděna speciálními metodami a prostředky, které jsou prováděny převážně utajovaným způsobem.
- 2) ve většině případů má průzkumný charakter, jakožto pátrání po pohřešovaných osobách, odhalení latentní trestné činnosti aj. A v neposlední řadě k zabránění protispolečenského jednání.

Podle účelu dále rozlišujeme:

- 1) operativně pátrací činnost konanou s cílem zabránit trestným činům, odhalit a objasnit tyto činy.
- 2) operativně pátrací činnost konanou s cílem dosáhnout účelu pátrání po osobách a věcech.
- 3) operativně pátrací činnost konanou v neposlední řadě za účelem k prevenci trestných činů.

Nejdeálnějším způsobem pro společnost by bylo, kdyby operativně pátrací prostředky naplňovaly všechny tři výše uvedené body. Zakotvením těchto prostředků

¹⁵ ŠÁMAL, P., *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, 1041 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3.

v TrŘ. a zákoně o Policii České republiky se tedy lze domnívat, že přednostně budou naplněny první dva účely. Ovšem tato skutečnost nemění nic na tom, že je operativně pátrací činnost jako široký celek činnosti schopen zajišťovat i prevenci trestných činů.

Významnou roli přinesla novelizace českého TrŘ. přinesenou v podobě zákona č. 265/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která přinesla zásadní zlom v činnosti služby kriminální policie. Zavedla téměř samostatně postavenou službu policejního vyšetřování, která vytvořila právní podmínky pro odstranění duplicity počáteční fáze přípravného trestního řízení. Od novely si naši zákonodárci slibovali odstranění složitosti do té doby konaného trestního řízení, kde dokazování a rozhodování ve všech stádiích bylo prováděno jenom v procesní rovině, čímž byla celá činnost orgánu činných v trestním řízení velice složitá, místo toho aby na sebe zjednodušeně navazovala. Podle dnešních evropských úprav nezáleží, jestliže úkon provádí vyšetřovatel či policejní orgán, záleží tedy jen na tom, jestli úkon byl prováděn v souladu s jinými právními normami. V dnešní době se tedy nerozlišuje mezi vyšetřovatelem a policistou, ale veškeré úkony provádí policejní orgán s výjimkou až do okamžiku podání obžaloby. V závislosti na závažnosti spáchaného trestného činu má podobu dvou forem. U méně závažných trestných činů se podle této novely vede přípravné řízení v minimální podobě a u závažnějších trestných činů se bude i nadále vést klasické vyšetřování bez jakékoli úpravy.

Operativně pátrací prostředky jsou využívány v celé škále systému a speciálních postupů a metod policejní práce, kterou nazýváme operativně pátrací činnost, kterou provádí oprávněný policista, tedy kriminalista. Operativně pátrací činností rozumíme speciální kriminalistický postup a metody prováděné operativně pátracími prostředky a podpůrnými operativně pátracími prostředky, které jsou uskutečňovány převážně utajovaným způsobem podle interních aktů, které vycházejí ze zvláštních právních předpisů.

Operativní informací - se rozumí informace, která je zjištěna při provádění operativně pátrací činnosti oprávněným policistou, která vede k odhalení spáchaných a připravovaných trestných činů, jakožto i jejich pachatele. Tato informace je využitelná jak při represí, tak při předcházení trestné činnosti. Operativně pátrací činnost je, jak již bylo výše uvedeno, prováděno oprávněným policistou za pomoci operativně pátrací činnosti, která je označována jako operativní pronikání.

Operativní pronikání - je utajovaný způsob, kterým oprávněný policista proniká do

prostředí za pomoci podpůrných operativně pátracích prostředků a lze mít za to, že v tomto prostředí by mohl získat operativní informaci.

Operativní získávání a prověrka operativní informace - je činnost policisty v získávání informací a její prověřování o připravované, páchané nebo odhalené trestné činnosti.

Osobní pátrání - je činnost policisty spočívající v místní a osobní znalosti za využití informačních systémů policie České republiky, dále se tím rozumí koordinování úkonů a opatření, pátrání po pachatelích trestných činů, jakožto i po věcech a osobách související s trestnou činností¹⁶.

Operativní rozpracování je utajený proces za využití vhodných postupů operativně pátrací činnosti a podpůrných operativně pátracích prostředků směřujících k předcházení, odhalení, objasnění a dokumentování trestné činnosti a vypátrání osob a věcí souvisejících s touto činností, jehož cílem je získání dostatečných podkladů pro zahájení trestního řízení.

2.6 Formy operativně pátrací činnosti

Operativně pátrací činnost jde vyjádřit v odlišných rovinách. Zde je důležitá její vazba na trestní řízení a využití operativně pátracích prostředků v této činnosti. Operativně pátrací činnost podle jednoho z mnoha autorů p. Filáka, lze tuto činnost vyjádřit ve dvou rovinách a to procesní a mimoprocesní.

Operativně pátrací činnost je prováděna ve stadiu přípravného řízení a z tohoto důvodu je označována jako procesní rovina. Jestliže se během prověrky operativní informace nebo operativní dokumentace dojde k závěru, že byl spáchán trestný čin, oprávněný policista zahájí trestní řízení. Daný subjekt může od tohoto okamžiku využívat veškerá oprávnění, která jsou uvedena v deváté hlavě TrŘ.

Operativně pátrací činnost mimoprocesní lze charakterizovat jako činnost, ke které dochází vedle trestního řízení převážně neveřejně a utajovaně. Hlavním důvodem je odhalovací a pátrací činnost. Cílem je tedy dostat co nejvíce informací, které jsou důležité pro zahájení trestního řízení¹⁷.

Realizace operativně pátrací činnosti v mimoprocesní rovině se může v mnoha

¹⁶ NĚMEC, M., *Kriminalistická taktika pro policisty*. 1. vyd. Praha: Euro union, 2004. 90 s. ISBN 807317-036-1.

¹⁷ FILÁK, A., *Policejní bezpečnostní činnost a její hlavní organizačně taktické formy*. Vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003. 74 s. ISBN 80-725-1135-1.

směrech jevit jako problematická, především pak v případě do zásahů základních práv a svobod potencionálního pachatele. Kontrola těchto zásahů je totiž k mimoprocesní rovině velmi obtížná a často nerealizovatelná. Takto získané informace nemají důkazní hodnotu a nelze je tedy využít jako důkaz v trestním řízení.

Mimoprocesní činnost tak slouží především k tomu, aby policejní orgán získal informace, které by nasvědčovaly, že dochází k páchání trestné činnosti, a také získat podstatné informace o pachatelích této činnosti, a mohl naplnit jeden z cílů své činnosti.

2.7 Orgány operativně pátrací činnosti

Operativně pátrací prostředky může používat pouze pověřený policejní orgán o úmyslné trestné činnosti¹⁸. Za pověřené policejní orgány lze označit podle platné zákonné úpravy orgán, který byl pověřen:

- 1) ministrem vnitra.
- 2) policejním prezidentem, jestliže jde o útvar policie České republiky.
- 3) ředitelem Vojenského zpravodajství, jde-li o jeho útvar.
- 4) ředitelem Bezpečnostní informační služby, jde-li o jeho útvar.
- 5) ředitelem Úřadu pro zahraniční styky a informace, jde-li o jeho útvar.

V činnosti, kterou vykonává policie České republiky, byla vytvořena speciální pracoviště, která již byla dříve uvedena v závazném pokynu č. 131/2001 o operativně pátrací činnosti. Tento závazný pokyn policejního prezidenta byl novelizován závazným pokynem policejního prezidenta č. 75 ze dne 10. června 2004. V tomto pokynu jsou definovány orgány, které jsou oprávněné využívat operativně pátrací prostředky:

- 1) úřad služby kriminální policie a vyšetřování policejního prezidenta
- 2) služba kriminální policie a vyšetřování - mezi tyto útvary patří Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Národní protidrogová centrála, Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality, Útvar zvláštních činností, Útvar speciálních činností a Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu)¹⁹.

Použití operativně pátracích prostředků nezná hranice a tudíž má v tomto směru

¹⁸ Zákon č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ FRYŠTÁK, M., *Trestní právo v aplikační praxi*. Brno Masarykova univerzita, 2006. 55 s. ISBN 80-210-4055-6.

volné pole působnosti. Ovšem pouze předem daných pravidel. Pachatelé z jednoho členského státu využívají volného prostoru Evropské unie a spolupracují s jiným pachatelem jiného členského státu. Pachatelé vytvářejí na území jiného státu organizovanou skupinu, která na území státu páchá trestnou činnost. V tomto směru dochází k mezinárodní spolupráci orgánů činných v trestním řízení a rychlé výměně důležitých informací.

Mezinárodní spolupráce je zakotvena v zákoně o Policii České republiky, konkrétně v ustanovení dle § 86, kde je uvedeno, že policie při plnění svých úkolů spolupracuje s mezinárodní organizací Interpol, Evropským policejním úřadem, příslušnými orgány a institucemi Evropské unie a jejich členských států i s jinými mezinárodními organizacemi, zahraničními bezpečnostními sbory a dalšími příslušnými zahraničními subjekty. Zároveň může na žádost zahraničního bezpečnostního sboru použít podpůrné operativně pátrací prostředky a operativně pátrací prostředky, je-li třeba k objasnění skutku, který by v České republice byl úmyslným trestným činem.

3. Jednotlivé operativně pátrací prostředky

Operativně pátrací prostředky byly v minulosti uvedeny v zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Příchozí novelou zák. č. 265/2001 Sb., ve znění pozdějších předpisů se operativně pátrací prostředky přesunuly do TrŘ. V současné době jsou tyto prostředky uvedeny v deváté hlavě trestního řádu pod názvem *postup před zahájením trestního stíhání* počínající od § 158b až § 158f. Operativně pátrací prostředky jsou:

- 1) předstíraný převod § 158c TrŘ.
- 2) sledování osob a věcí § 158d TrŘ.
- 3) použití agenta § 158e TrŘ.

Všechny výše uvedené operativně pátrací prostředky jsou v trestním řádu taxativně vyjmenované a nelze je rozšiřovat o další případy, zákonem výslovně neupravené, a to ani per analogiam²⁰. Každý z operativně pátracích prostředků je v systému operativně pátrací

²⁰ ŠÁMAL, P. *Trestní řád: komentář*. 5., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, 1159 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-717-9405-8.

činnosti prostředkem specifickým a zákon stanoví podmínky, které je nutno naplnit při použití kteréhokoli z nich.

- 1) trestní řízení se vede pro úmyslný trestný čin.
- 2) použití těchto prostředků musí vést jen k informacím, které jsou důležité pouze pro trestní řízení.
- 3) subsidiarita, nejprve je nutné hledat jiné způsoby, které neprolamují základní lidská práva a svobody a jestliže je to nemožné, poté se použijí operativně pátrací prostředky. Použití prostředků je možné jen tehdy, jestliže sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak, nebo dosažení takového cíle je podstatně ztíženo.
- 4) minimalizace operativně pátracích prostředků, jak již bylo řečeno, zasahují do základních lidských práv a svobod, ale jen v nezbytně nutné míře. Tuto nezbytnou míru nutno vykládat v délce trvání, ale i z hlediska intenzity²¹.

3.1 Předstíraný převod:

3.1.1 Obecné vymezení předstíraného převodu

V ustanovení § 34c zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, byl upraven předstíraný převod věcí. Jednalo se o institut, který představoval předstíranou koupi, prodej nebo jiný převod věcí, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž držení je nepřípustné²². Po novele zák. č. 265/2001Sb., ve znění pozdějších předpisů, byl tento institut zakotven v TrŘ. pod názvem předstíraný převod.

V současné době se pod pojmem předstíraného převodu rozumí předstíraná koupě, prodej nebo jiný způsob převodu předmětu plnění, včetně převodu věci, k jehož držení je třeba zvláštního povolení, jehož držení je nepřípustné, pochází z trestného činu nebo je určený k jeho spáchání²³. Předstíraný převod je úkon v trestním řízení prováděný osobou řízenou policejním orgánem proti osobě, proti které se trestní řízení vede, s cílem převodu

²¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva*. Trestní právo procesní. 2 přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 576. ISBN 80-7179-678-6.

²² Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

²³ NĚMEC, M., *Občan a policie*. vyd. Praha: Naše vojsko, 1996. 127 s. ISBN: 80-206-0524-X.

předmětu plnění tak, aby u této osoby nedošlo ke vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin. K provádění předstíraného převodu pověřuje oprávněný útvar. Policista, který se sám podílí na skutkovém ději, v jehož rámci je prováděn předstíraný převod, nemůže být vyjma úkonů předstíraného převodu činný v téže trestní věci v rámci policejního orgánu, který koná prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, nebo vyšetřování.

Zákon umožňuje oprávněnému orgánu předstírat určitý právní úkon. Tento právní úkon lze považovat za průlom zásady právní jistoty, která zaručuje, že právní úkon je učiněn po právu²⁴. Tato zásada vyplývá ze zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákona, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně tedy dle ustanovení § 37, jen tedy v případě, že není některá z jejich podmínek splněna, způsobuje neplatnost tohoto právního úkonu²⁵.

Pokud oprávněný útvar není schopen vlastními prostředky dosáhnout účelu sledovaného předstíraným převodem, je oprávněn požádat odborný útvar o provedení předstíraného převodu po předchozím projednání mezi vedoucím policistou a odborným útvarem. Za tím účelem vyplní dostupné údaje v žádosti o předstíraný převod. Žádost o součinnost k provedení předstíraného převodu může učinit:

- a) dožadující útvar po schválení vedoucím policistou.
- b) ostatní orgány činné v trestním řízení.

Dojde-li oprávněný policista k závěru, že předstíraný převod nelze provést, oznámí tuto skutečnost dožadujícímu útvaru a stanoví s ním další postup. Případně navrhne opatření směřující k možnému provedení předstíraného převodu. Spočívá-li dokumentace předstíraného převodu v pořizování zvukových, obrazových nebo jiných záznamů, vyžádá příslušná povolení v přípravném řízení dožadující útvar. Dožadující útvar je povinen zajistit součinnostní vztahy s orgány činnými v trestním řízení a koordinovat jejich součinnost s oprávněným policistou odborného útvaru. Bude-li předstíraný převod prováděn oprávněným útvarem v součinnosti s příslušníkem zahraničního bezpečnostního sboru, oznámí tuto skutečnost oprávněný útvar odbornému útvaru.

Mezi věci, k jejichž držení je třeba zvláštního povolení, lze do této kategorie zařadit psychotropní látky, omamné látky, prekurzory, jedy, některé střelné zbraně, radioaktivní materiály, výbušniny a vojenský materiál. Podrobnější výčet těchto předmětů, k jejichž

²⁴ ŠÁMAL, P. *Trestní řád: komentář*. 5., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, 1167 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-717-9405-8.

²⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

držení je třeba zvláštního povolení, je blíže specifikován v jednotlivých právních předpisech, které tyto předměty předstíraného převodu upravují.

Mezi věci, jejichž držení je nepřípustné, řadíme věci, jejichž držení není možné za žádných okolností, ani nesmějí být předmětem vlastnických vztahů, ani držby. Mezi tyto věci patří například zakázané zbraně, zakázané střelivo či zakázaná vojenská munice, ale také například některé typy radioaktivních materiálů atd.²⁶.

Za věci, které pocházejí z trestného činu lze považovat ty věci, které pachatel nabyt trestnou činností, tedy věci, které získal svým protiprávním jednáním. Ustanovení k tomuto institutu rozlišuje dvě roviny takto získaných věcí a to věci, které byly trestnou činností vyrobeny, tzv. *producta sceleris* a věci, které byly trestným činem získány, tzv. *celere quaesita*²⁷.

Obdobně lze specifikovat i věc, která je určena ke spáchání trestného činu. Jedná se o věc, se kterou pachatel plánuje do budoucna páchat trestnou činnost. Dle autora Šámala se jedná o věc v případě, kdy již byla k trestné činnosti využita, ovšem tuto věc lze využít i opakovaně, k budoucí trestné činnosti. Tuto věc lze označit za tzv. *potenciální instrumenta sceleris*²⁸.

3.1.2 Povolení předstíraného převodu

K podmínkám o použití operativně pátracích prostředků se v právních normách vyskytují podmínky k použití každého z nich. Mezi podmínky pro použití předstíraného převodu patří především písemné povolení státního zástupce.

Bez písemného povolení státního zástupce lze předstíraný převod provést, nesnese-li věc odkladu. Ve výše uvedeném případě lze předstíraný převod uskutečnit za podmínky, že policejní orgán vyhotoví písemné povolení a bez zbytečného odkladu do 48hodin doručí příslušnému státnímu zástupci. Jestliže tak policejní orgán neučiní, je povinen tyto skutečnosti, o kterých se dozvěděl při použití tohoto operativně pátracího prostředku, tyto

²⁶ ŠÁMAL, P. *Trestní řád: komentář*. 5., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, 1159 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-717-9405-8.

²⁷ *producta sceleris*, se jedná např. o padělané peníze dle § 140 Tr. zákoníku, *celere quaesita* se jedná např. o 160 Tr. zákoníku, nebo u § 128 TrZ, úplata za vyzvědačství podle §105 TrZ.

²⁸ ŠÁMAL, P. *Trestní řád: komentář*. 5., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005, 1159 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-717-9405-8., tzv. *potenciální instrumenta sceleris* lze považovat např. zařízení na výrobu lihu.

skutečnosti nepoužít.

Po provedení předstíraného převodu sepíše policejní orgán záznam a tento do 48 hodin doručí státnímu zástupci, který je oprávněn vydat povolení o použití předstíraného převodu dle § 158c odst. 2, 3 TrŘ²⁹.

3.1.3 Využití výsledků použití předstíraného převodu v trestním řízení

Dle § 158b odst. 3 TrŘ. jsou při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovení získávány zvukové, obrazové a jiné záznamy, které lze použít jako důkaz. Při provádění předstíraného převodu se mohou objevit nejasnosti ve spojitosti s konkrétním policistou, který předstíraný převod provádí, nebo s utajením jeho totožnosti, aniž by byla narušena věrohodnost výsledků předstíraného převodu a jejich důkazní využití.

Nejprve je nutno promyslet utajení policisty již od samého začátku použití operativně pátracího prostředku. Z toho lze vyvozovat, že jeho utajení by mělo být již v záznamu o předstíraném převodu. Utajení nemusí být v tomto stadiu vždy nutné. Nutnost utajení bude záviset na tom, jakým způsobem bude potřebné o provedeném úkonu provést důkaz v rámci trestního řízení. Kromě jiného lze tuto skutečnost dovodit, kdy jako důkaz lze použít tyto zvukové, obrazové či jiné záznamy, které byly získány při použití operativně pátracího prostředku, tedy nikoliv ještě před zahájením této činnosti, jak tomu je v případě záznamu o předstíraném převodu. Tento záznam slouží především k informování státního zástupce, který poté přezkoumá, zda provedení předstíraného převodu splňuje zákonné požadavky a je tak možné jej uskutečnit.

Vedle záznamů, které jsou získány při provádění předstíraného převodu a slouží jako důkazy v trestním řízení, je zde také možnost vyslechnout policistu, který byl tímto převodem pověřen. V tomto případě bude vyslechnut jako každá jiná osoba, tedy pod svou vlastní identitou. Aby byla jeho identita utajena, je nutné, aby byly naplněny podmínky uvedené v ustanovení § 55 odst. 2 TrŘ., tedy za situace, kdy zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že policistovi nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo vážné nebezpečí porušení jejich základních práv a nelze-li jeho ochranu spolehlivě zajistit jiným způsobem.

²⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Dle ustanovení § 30 odst. 1 TrŘ. je z vykonávání úkonů trestního řízení vyloučen policejní orgán nebo osoba v něm služebně činná, u níž lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat.

V případě, kdy by policista vypovídal jako svědek, je zapotřebí upozornit, že policista nesmí dále v trestním řízení vykonávat úkony prověřování a vyšetřování jako policejní orgán. Česká právní úprava institut vyloučení svědka nezná a z toho důvodu je nutno posuzovat svědectví tohoto policisty na základě zásady volného hodnocení důkazů³⁰.

3. 1. 4 Předstíraný převod v praxi:

Předstíraný převod v praxi má mnohé využití při objasňování organizované kriminality. V největší míře je využíván při nákupu omamných a psychotropních látek a jedů, kdy tento nákup je nenahraditelným důkazem. Při drogové trestné činnosti předá osoba, která má ve svém držení omamnou nebo psychotropní látku či prekurzor, vzorek látky, který převezme policejní orgán a provádí prověřování. Tato látka je podrobena chemickému zkoumání. V případě, že se prokáže, že se jedná skutečně o psychotropní či omamnou látku, prekurzor či radioaktivní materiál, policie provádí další kroky, aby se uskutečnil plánovaný obchod. Telefonicky nebo na schůzkách s pachatelem trestné činnosti se domlouvá druh dodaného zboží, jeho množství, cena, kvalita a zejména místo, kde k obchodu dojde. Prověřování trestné činnosti v tomto případě končí zpravidla předstíraným převodem věci, kdy poté, co je předána příslušná droga, radioaktivní materiál či výbušniny nebo zbraně a policie předá pachateli nebo pachatelům peníze, musí dojít k zásahu policie, aby pachatelům byly odňaty tyto nedovolené druhy zboží, se kterými obchodují a zároveň policie zajistila vydané finanční prostředky tak, aby se s nimi pachatelé nemohli z místa činu vzdálit.

Předstíraný převod se dále využívá např. při krádežích, kdy předmětem koupě mohou být odcizené starožitnosti, umělecká díla aj. Pachatelé se ve většině případů snaží

³⁰ ŠÁMAL, P., Trestní řád: komentář. 5., dopl. A přeprac. Vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, 1476 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-717-9405-8.

prodat odcizenou věc za mnohanásobně nižší cenu než je cena skutečná. Zvláštní skupinou je organizovaná skupina, která pochází ve většině případů ze zemí bývalého Sovětského svazu, obchodující se zbraněmi, střelivem, radioaktivním materiálem aj. Oprávněný policista provádějící předstíraný převod musí splňovat vysoké požadavky a odborné znalosti. Předstíraný převod se také využívá v případech, kdy je třeba provést kontrolní nákup menšího množství nabízené nezákonně držené věci z důvodů získané důvěry pachatele, pro možný nákup většího množství nabízené nezákonně držené věci. V těchto případech se předstíraný převod zajišťuje zvláštními finančními prostředky dle ustanovení § 77 zák. č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Důležitá je také schopnost informace rychle a účelně vyhodnotit a aplikovat je v konkrétním případě. Jako vhodné řešení při předstíraném převodu je využití podpůrného operativně pátracího prostředku informátora dle ustanovení § 73 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Jen osoba, která se v zájmovém prostředí pohybuje, může zjistit informace z kriminálního prostředí, které by se nedaly jiným způsobem zjistit. Informátora je třeba chránit, zajistit mu utajení jeho totožnosti a bezpečnosti před kriminálním prostředím.

4.2 Sledování osob a věcí:

4.2.1 Obecné vymezení sledování osob a věcí

Následujícím operativně pátracím prostředkem, který je uveden v TrŘ., konkrétně v ustanovení § 158d, je sledování osob a věcí. Sledováním se rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné specializovanými pracovišti utajovaným způsobem, technickými nebo jinými prostředky. TrŘ. tak rozlišuje tři typy sledování osob a věcí.

1. sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy (lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce, kterému předchází písemná žádost s odůvodněným podezřením na konkrétní trestnou činnost).

2. sledování, kterým má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství (lze uskutečnit na základě písemné žádosti, odůvodněné podezřením na konkrétní trestnou činnost. V povolení musí být stanovena doba sledování, nejdéle ½ roku – lze prodloužit na

žádost, ale vždy jen o šest měsíců).

3. sledování lze provést i bez vydání povolení, v jehož rámci je zasahováno do některých ústavně chráněných práv a svobod občanů (nedotknutelnost obydlí nebo listovní tajemství). V tomto případě potřebuje policejní orgán povolení soudce³¹.

Cílem tohoto operativně pátracího prostředku je sledování osob podezřelých ze spáchání trestného činu, vzájemných vazeb mezi pachateli, dokumentace jejich schůzek a také sledování věcí, jakožto automobilů, ve kterých se podezřelé osoby pohybují nebo v nich přímo trestnou činnost páchají. Nejčastěji se sledování týká osob podezřelých z trestného činu, osob, které jsou s nimi ve styku, nemovitostí, ve kterých se tyto osoby pohybují nebo bydlí.

4.2.2 Povolení ke sledování osob a věcí:

Z výše uvedeného vyplynulo, že u prvních dvou typů sledování osob a věcí je zapotřebí písemného povolení. V prvním případě se jedná o povolení státního zástupce, v případě druhém povolení soudce. Toto povolení lze vydat jen na základě písemné žádosti. Žádost musí být odůvodněna s podezřením na konkrétní trestnou činnost a je-li to možné, také údaje o osobách či věcech, které mají být sledovány. V povolení musí být uvedena doba, po kterou bude sledování prováděno a která nesmí být delší než šest měsíců. Tuto dobu může prodloužit ten, kdo sledování povolil, na základě nové písemné žádosti, vždy na dobu nejvýše šesti měsíců.

Nesnese-li věc odkladu a nejde-li o případy uvedené dle §158d odstavci 3 TrŘ., lze sledování zahájit i bez povolení. Policejní orgán je však v takovém případě povinen o povolení bezodkladně dodatečně požádat, a pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen sledování ukončit, případný záznam zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít.

Bez tohoto povolení státního zástupce nebo soudce lze provést sledování, pokud s tím výslovně souhlasí ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno. Je-li však takový souhlas dodatečně odvolán, sledování se neprodleně zastaví³².

³¹ FRYŠTÁK, M., *Trestní právo v aplikační praxi*. Masarykova univerzita, Brno: 2006, s. 56. ISBN 80-210-4055-6.

³² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

V obou přípustných formách (státního zástupce nebo soudce) se povolení vydává ve formě opatření (nikoliv rozhodnutí, a proto proti němu není přípustná stížnost a není třeba ho doručovat).

4.2.3 Výsledky sledování osob a věcí v trestním řízení

Sledování osob a věcí se provádí za pomoci technických nebo jiných prostředků. Za technické prostředky lze považovat ty prostředky, které umožňují sledování osob a věcí, tj. na dálku (např. dalekohled, přístroje umožňující vidění v noci), prostorové odposlechy i přístroje ke zjišťování obsahu písemností, zásilek i jiných záznamů, zpravidla se provádí bez porušení uzavření.

Z použití tohoto operativně pátracího prostředku je výsledkem sledování, získávání poznatků, zvukových, obrazových nebo jiných záznamů či zjišťování obsahu písemností a záznamů. Aby však mohly tyto poznatky sloužit jako důkaz, je zapotřebí k nim připojit protokol s náležitostmi uvedenými v ustanovení § 55 a 55a TrŘ.

Z výsledků sledování osob a věcí je nutné vyřadit ty informace, které byly zjištěny z komunikace obviněného se svým obhájcem a to i v případě, kdy už k takovému sledování došlo.

5.3 Použití agenta

5.3.1 Obecné vymezení použití agenta

Třetím a již posledním operativně pátracím prostředkem je použití agenta, který je uveden v ustanovení § 158e TrŘ. Tento institut lze použít pouze a jen na základě zákonem stanovených podmínek. V případě, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, pro trestný čin spáchaný ve prospěch zločinecké skupiny nebo pro jiný úmyslný trestný čin, např.: pro trestný čin přijetí úplatku dle § 331 trestního zákoníku „dále jen TrZ.“, pro trestný čin podplácení dle § 332 TrZ., pro trestný čin nepřímého úplatkářství dle § 333 TrZ.

k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána³³. Podmínky pro jeho použití jsou přísnější než u ostatních operativně pátracích prostředků.

Zpravidla se jedná o osobu, která zastírá (pomocí podpůrného operativně pátracího prostředku krycí doklad dle § 74 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů) svoji skutečnou totožnost, vystupuje tedy pod smyšlenou agendou. Působí v prostředí, ve kterém dochází k páčání trestné činnosti. V tomto prostředí se snaží získat poznatky k trestné činnosti. Tyto poznatky se snaží dále využít v trestním řízení, tedy nejen odhalit pachatele, ale zastavit trestnou činnosti a dále pachatele potrestat. Úkon v trestním řízení použití agenta je operativně pátrací prostředek, kterým se utajeně získávají a dokumentují skutečnosti důležité pro trestní řízení o osobách a věcech na místech veřejně i neveřejně přístupných.

5.3.2 Povolení k použití agenta

Především je nutné povolení soudce vrchního soudu. Ten použití agenta povolí na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství. Podle příslušnosti tohoto státního zástupce je pak určena i příslušnost soudce vrchního soudu.

Povolení soudce vrchního soudu musí splňovat určité náležitosti, které stanoví zákon. Z obsahových náležitostí musí povolení obsahovat především:

1. účel použití a dobu, pro kterou bude agent použit.
2. údaje umožňující identifikaci agenta³⁴.

Povinnost státního zástupce je vyžadovat od policejního orgánu potřebné podklady pro posouzení, jestliže stále trvají důvody pro použití agenta a zda je vše v souladu se zákonem. Tyto potřebné podklady je však státní zástupce povinen pravidelně posuzovat nejméně jednou za tři měsíce, jestliže pominou důvody pro použití agenta, státní zástupce ihned poskytne policejnímu orgánu pokyn k ukončení činnosti agenta. Policejní orgán je povinen předložit státnímu zástupci záznam o výsledku použití agenta.

³³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řízení), ve znění pozdějších předpisů.

5. 3. 3 Osoba agent

Podrobněji popsaná činnost agenta je v TrŘ., konkrétně v ustanovení § 158e TrŘ. Osoba agenta je příslušník policie České republiky. Agent plní úkoly mu uložené řídicím policejním orgánem. Jestliže je k využití agenta, k jeho přípravě nebo k jeho ochraně potřeba zastírání jeho skutečné totožnosti je možné:

1. vytvořit legendu o jiné osobní existenci a osobní údaje vyplývající z této legendy zavést do informačních systémů provozovaných dle zvláštních zákonů.
2. provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykovávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace.
3. zastírat příslušnost k policii České republiky³⁵.

Je třeba říci, že orgány veřejné správy jsou povinny poskytnout Policii České republiky bez odkladu potřebnou součinnost při plnění oprávnění.

Použití agenta je možné využít i k mezinárodní spolupráci. Agent může plnit své úkoly na území cizího státu jen za podmínek, které stanoví TrŘ. O vyslání agenta do cizího státu po předchozím souhlasu příslušných orgánů státu, na jehož území má působit a na základě povolení soudce vrchního soudu rozhoduje policejní prezident, jestliže mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví něco jiného. Agent se musí na území cizího státu řídit českými právními předpisy.

V případě mezinárodní spolupráce, kdy příslušník zahraničního bezpečnostního sboru působí na území České republiky, upravuje zákon o Policii České republiky a to konkrétně v ustanovení § 89 a následující. Využití příslušníka zahraničního bezpečnostního sboru jako agenta je možné pouze se souhlasem policejního prezidenta a příslušného orgánu cizího státu. A to za podmínek, které jsou stanoveny zákonem o Policii České republiky nebo jiným právním předpisem s tím, že je nutno brát na zřetel mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána.

³⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řízení), ve znění pozdějších předpisů.

5. 3. 4 Práva a povinnosti agenta

Agent je povinen při své činnosti volit takové prostředky, které jsou způsobilé ke splnění jeho služebního úkolu a jimiž není jiným osobám způsobována újma na jejich právech nad míru nezbytně nutnou. Jiné povinnosti podle zvláštního zákona upravujícího postavení příslušníků policie České republiky nemá. Je nelehkým úkolem určit hranice působení agenta s ohledem na to, že si agent musí získat důvěru pachatele trestné činnosti, kterého se snaží odhalit a dokázat jeho trestnou činnost.

V TrZ. je lépe specifikováno použití agenta, kdy je agent zcela beztrestný při plnění svých úkolů. Agent, který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, není trestný pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 363 odst. 1, 2 TrZ., jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele ve prospěch organizované zločinecké skupiny. V § 363 odst. 2. TrZ. je taxativně vymezeno 43 trestných činů, kterých se může agent dopustit, ale je však důležité, aby se takového trestného činu dopustil s účelem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Bezettrestným se agent nestává, jestliže organizovanou zločineckou skupinu nebo organizovanou skupinu založil nebo zosnoval³⁶.

Při plnění svých úkolů je agent oprávněn použít operativně pátrací prostředek sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 TrŘ., kdy jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy. Povolení k použití tohoto operativně pátracího prostředku dává jinak státní zástupce, bez dalšího povolení. Nepotřebuje další povolení ani k obecnému sledování osob a věcí dle § 158d odst. 1 TrŘ., neboť k takovému sledování není potřeba zvláštního povolení³⁷.

Jestliže by se tímto operativně pátracím prostředkem zasahovalo do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství nebo byl zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, povolení potřebuje. K předstíranému převodu podle odst. 2. § 158c TrŘ. agent další povolení nepotřebuje.

³⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestní řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

6. Operativně pátrací prostředky a ochrana lidských práv

Aby mohly být operativně pátrací prostředky co nejefektivněji využity, je proto tedy nutné se smířit se zásahem do základních lidských práv a svobod osoby, proti které se zasahuje. Tyto lidská práva jsou lidem garantována nejvyššími právními normami

6.1 Operativně pátrací prostředky a ústavní právo ČR

Trestní řízení je jedno z nejzávažnějších zásahů do základních lidských práv osob, proti nimž se trestní řízení vede.

Trestní řízení je mimořádně citlivou oblastí práva, v němž se ukazuje, zda určitý stát zachází se svými občany opravdu tak, jak to odpovídá principům právního státu. Praxe trestního řízení je tak projevem reálné ústavnosti. Proto je třeba zdůraznit, že „trestní právo procesní je živoucí ústavní právo“³⁸.

Při použití operativně pátracích prostředků je zapotřebí sledovat dodržování práv zaručených Ústavou ČR a LZPS. Zásahy do základních práv a svobod, bez kterých se použití těchto prostředků neobejde, upravuje čl. 4 odst. 4 LZPS tak, že při zákonném omezení základních práv musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu a nesmí být zneužíváno k jiným účelům, než pro které bylo stanoveno³⁹.

6.2 Výslech utajeného svědka

Při výslechu osob, které prováděly operativně pátrací prostředky, se musí, jako i o každém jiném úkonu trestního řízení, sepsat protokol, kde se využije ustanovení dle § 55 odst. 2 TrŘ., je-li nutné utajit totožnost těchto osob. Je nutno odůvodnit utajení.

V literatuře se objevuje názor, že důvodem utajení skutečné totožnosti policistů, kteří využívají operativně pátrací prostředky, nemůže být jinak zcela pochopitelná

³⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 80-81. ISBN 80-7179-305-1.

³⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práva svobod jakou součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

operativní potřeba policie, využívat i nadále jejich informací z kriminálního prostředí. Právo České republiky neumožňuje nahrazení výpovědi policejních agentů a informátorů svědectvím jejich řídicího policejního důstojníka, které připouští některé zahraniční právní úpravy⁴⁰.

Utajení totožnosti policistů a jiných osob, které by operativně pátrací činnost či některou z jejich forem vykonávali, je dnešní spornou otázkou.

6.3 Právo neobviňovat sám sebe

Především při použití agenta v případě, kdy se příslušník policii České republiky během určitého časového horizontu infiltruje mezi pachatele trestné činnosti, je možné se setkat s problémem, který je spojený s právem neobviňovat sebe samého, tedy práva silně spjatého s právem na spravedlivý proces.

Právo na spravedlivý proces v tomto ohledu spočívá v ochraně svobody výběru podezřelé osoby, zda bude vypovídat nebo bude mlčet. Svoboda tohoto výběru je efektivně omezena, jestliže vůči podezřelému, který využil práva nevypovídat, státní orgány použijí lest, aby od něj vylákaly přiznání nebo jiné vyhlášení usvědčující povahy, které nebyly schopny získat při výslechu a které potom použily jako důkaz v soudním řízení⁴¹. Za splnění určitých podmínek a zejména také s přihlédnutím k tomu, kdo iniciuje rozhovor, lze říci, že takové nasazení tajného agenta do blízkosti podezřelého poté, co využil svého práva mlčet, lze považovat za porušení čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Položme si otázku, jak tomu bude v případě, kdy možný pachatel netuší, že je jeho jednání pod kontrolou policie a z důvodu důvěry se tak přiznává k trestné činnosti. Domnívám se, že pokud by k získaným informacím došel policejní orgán zákonem stanoveným způsobem, tj. za splnění všech podmínek pro použití agenta, bylo by možné tyto informace v trestním řízení použít.

⁴⁰ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. *Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost. Trestněprávní revue.* 2003, č. 1, s. 38. ISBN 978-80-934024-5-4.

⁴¹ REPÍK, B. *K právu obviněného mlčet. Bulletin advokacie.* 2004, č. 1, s. 37 – 38. ISBN 80-7357-124-2.

7. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Mezi operativně pátrací prostředky patří odposlech a záznam telekomunikačního provozu „dále jen odposlech“, ale nikdy nebyl zákonem mezi tyto prostředky zařazen a přesto pokládám za užitečné se o něm alespoň krátce ve své práci zmínit, neboť se jedná o úkon, který je součástí operativně pátrací činnosti a je realizován výhradně za použití operativní techniky. Tento institut je upraven § 88 a 88a TrŘ. Ustanovení § 88 je zaměřeno na právě probíhající a v budoucnu probíhající telekomunikační provoz, zatímco ustanovení § 88a je zaměřeno na údaje v minulosti uskutečněném telekomunikačním provozu. Podle tohoto ustanovení tak mohou být získány pouze údaje o aktivním a pasivním volání. V žádném případě nelze takto zjistit obsah hovoru nebo textových zpráv.

Stejně jako použití operativně pátracích prostředků i použití odposlechu je závažným zásahem do základních práv a svobod chráněných Ústavou, LZPS a mezinárodními smlouvami. Jedná se zejména o zásah do tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením, které je garantováno článkem 13 LZPS⁴². Jsou zde podobně přísné podmínky jako při použití agenta. Odposlechu lze dle § 88 odst. 1 TrŘ. využít v trestním řízení pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin, nebo pro trestný čin, k jehož stíhání Českou republiku zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Použití odposlechu podléhá povolení předsedy senátu a v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce. Povolení k odposlechu je možné udělit v případě, kdy lze důvodně předpokládat, že jím budou sděleny významné skutečnosti pro trestní řízení. Bez tohoto příkazu může orgán činný v trestním řízení nařídit odposlech nebo jej sám provést za předpokladu, že s tím souhlasí účastník odposlouchávané stanice. V takovém případě je možno odposlech nasadit i v souvislosti s jinou trestnou činností, než odposlech povolený. Státní zástupce obdrží od policejního orgánu návrh na provedení odposlechu, který má písemnou podobu. Obsahuje skutkové zhodnocení věci a rovněž také, obdobně jako u operativně pátracích prostředků, odůvodnění nutnosti odposlechu. Spolu s podnětem k podání návrhu předkládá policejní orgán státnímu zástupci i spisový materiál, ze kterého musí být zřejmé splnění výše uvedených podmínek stanovených TrŘ., zejména zjištění jakých skutečností významných pro trestní řízení je očekáváno.

⁴² Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práva svobod jakou součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

K nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu vydává v přípravném řízení na návrh státního zástupce příkaz soudce. Tento příkaz musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Zpravidla bývá ve stupni utajení „vyhrazené“. Jedná se o rozhodnutí svého druhu, nejde tedy o usnesení. Doba, na kterou lze odposlech nařídit, je maximálně šest měsíců. Tuto dobu lze i opakovaně prodloužit⁴³.

Odposlech může sloužit i jako důkaz v trestním řízení. V případě, že tomu tak má být, je třeba připojit k němu protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu a rovněž i o osobě, která záznam pořídila. Tento záznam lze použít jako důkaz i v jiné věci než v té, v souvislosti s níž byl proveden. Musí se ale jednat o trestní stíhání vedené pro trestný čin uvedený v § 88, odst. 1, nebo o případ, kdy účastník odposlouchávané stanice s takovýmto postupem souhlasí.

Je však důležité, zda tyto velmi citlivé informace prostřednictvím telekomunikačního provozu budou sdělovat. Např.: informace o úplatku, nabídce úplatku, nákupu nebo prodeje drog či zakázaných zbraní. Takto citlivé informace jsou ve většině případů řešeny osobně, ale informace o místě a času schůzky jsou zachyceny, s kombinací operativně pátracího prostředku sledování osob a věcí. Organizované skupiny používají ke komunikaci prostřednictvím telefonu různé názvy k zastírání přesného významu (pro převod peněz např. „Kapřící připlavali“ související s korupčního jednání.) Z těchto důvodů je třeba, aby osoba pořizující záznam měla dostatek zkušeností z praxe.

Pokud při odposlechu nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je nutno záznamy předepsaným způsobem zničit. Pokud policejní orgán zjistí při odposlechu, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen okamžitě odposlech přerušit, záznam o jeho obsahu zničit a získané informace žádným způsobem nepoužít.

Velmi podobným institutem je zjišťování záznamů o telekomunikačním hovoru podle § 88a TrŘ. Toto zjišťování nařizuje předseda senátu či v přípravném řízení soudce v případě, že je tímto způsobem třeba objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení⁴⁴. Tento institut se od odposlechu liší především tím, že zatímco odposlech směřuje do budoucna, záznam podle § 88a se týká telekomunikačního provozu již uskutečněného. Fyzické či právnické osoby, které vykonávají telekomunikační činnost, jsou povinny sdělit

⁴³ ŠÁMAL, P. *Trestní řád: komentář*. 5., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, 1238 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-717-9405-8.

⁴⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

tyto skutečnosti soudu, nebo v přípravném řízení státnímu zástupci či policejnímu orgánu. Tohoto příkazu není zapotřebí, jestliže k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají vztahovat údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu.

Všichni provozovatelé telekomunikačních služeb mají podle § 97 zák. č.127/2005 Sb. o elektronických komunikacích povinnost poskytovat součinnost policii České republiky, spočívající v umožnění realizace odposlechu policií⁴⁵. Provozovatelé mají také povinnost uchovávat provozní a lokalizační údaje a tyto na požádání poskytnout orgánům oprávněným k jejich vyžádání podle zvláštního právního předpisu. Právnické a fyzické osoby provozující veřejnou telefonní službu jsou také povinny poskytnout policii na její žádost informace z databáze svých účastníků.

7.1 Analýza odposlechů a sledování osob a věcí dle trestního řádu za rok 2011

Ministr vnitra Jan Kubice seznámil vládu české republiky 12. září 2012 s analýzou odposlechů a sledování osob a věcí dle TrŘ. Téměř polovina odposlechů (42,2%) provedena Policií České republiky v loňském roce souvisela s trestnou činností související s toxikomanií. Policie České republiky provedla v loňském roce 5 776 odposlechů.

⁴⁵ Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.

Od roku 2010 naznačuje níže uvedená křivka mírný vzestup odposlechů po tříletém předchozím poklesu. V roce 2010 byl nárůst úkonů 435 (9,5%), v loňském roce představoval 760 úkonů (15,2%). V minulém roce Policie České republiky v rámci celého území České republiky odposlouchávala 2 992 osob, což představovalo celkem 5 766 odposlouchávaných linek.

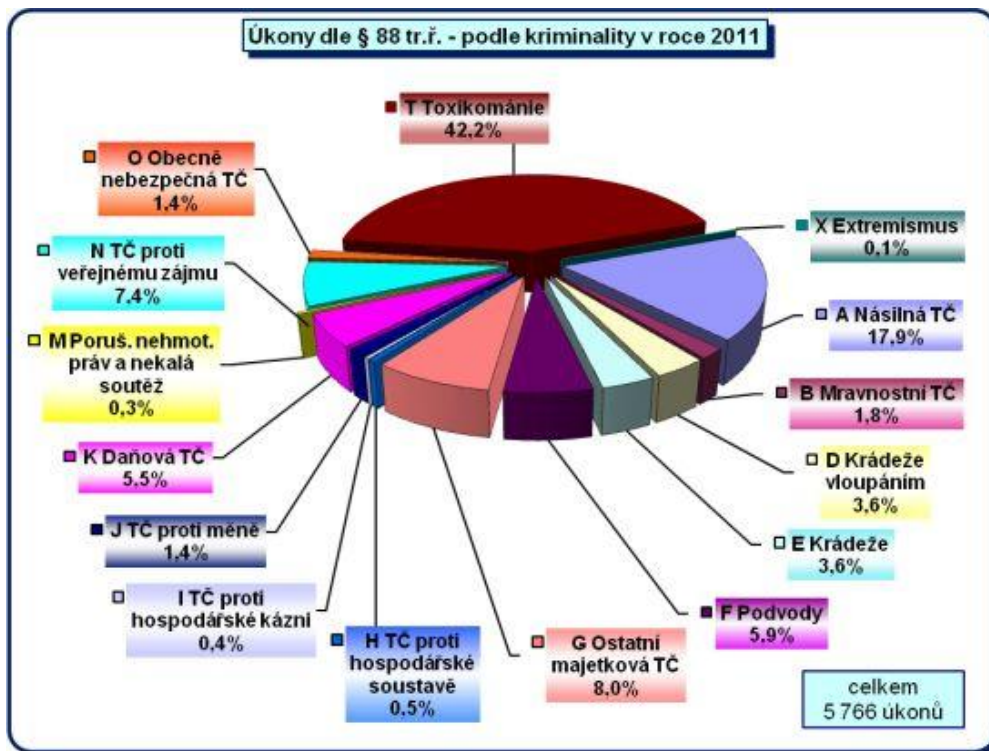
Při porovnání počtu odposlechů realizovaných v roce 2011 oproti roku 2004 je evidentní značný pokles v nasazování těchto úkonů (3 844, tj. 40 %).

Graf č. 1. Vývoj nasazování odposlechů v letech 2004 – 2011 v rámci PČR⁴⁶

⁴⁶ DOSTUPMÁ: <http://www.mvcr.cz/clanek/analyza-odposlechu-a-sledovani-osob-a-veci-dle-trestniho-raduz-a-rok-2011.aspx>.

Při analyzování jednotlivých druhů trestné činnosti, na které byly odposlechy nasazeny, lze konstatovat, že největší podíl tvořila toxikomanie, a to 2 779 úkonů (tj. 42,2 %), dále s 1 179 úkony (tj. 17,9 %) násilná trestná činnost, ostatní majetková trestná činnost 530 úkonů (tj. 8,0 %), trestná činnost proti veřejnému zájmu 488 úkonů (tj. 7,4 %), podvody 392 úkonů (tj. 5,9 %) a daňová trestná činnost 364 úkonů (tj. 5,5 %). Úkony nasazené na další druhy trestné činnosti se pohybovaly již pod hranicí 5 %.

Graf č. 2. Úkony dle § 88 TrŘ. podle kriminality v roce 2011⁴⁷

⁴⁷ DOSTUPMÁ: <http://www.mvcr.cz/clanek/analyza-odposlechu-a-sledovani-osob-a-veci-dle-trestniho-radu-za-rok-2011.aspx>.

Dalším, často ne zcela zřetelným faktorem, který ovlivňuje statistiku odposlechů, je vysoká „úmrtnost“ telefonů. To znamená, že dojde k situaci, že dříve nežli takový mobil začneme odposlouchávat, je již odpojen, případně není účastníkem využíván. Z následujícího grafu vyplývá, že takových neaktivních úkonů bylo v roce 2011 8,1 % neaktivních, resp. nerealizovaných z celkem 5 776 úkonů. Vedle této informace nám graf poskytuje informaci, s jakou efektivitou bylo využíváno odposlechů v roce 2011. Efektivita byla kriminalisty vyhodnocena ve více než 62 % úkonů v přímém podílu pro trestní řízení (bez souběhu s nepřímým podílem), v 0,8 % pouze v nepřímém podílu pro trestní řízení a v dalších více než 18 % souběžně v obou těchto kategoriích. Celkově se tedy účinnost z hlediska přímého, nepřímého či současně obou těchto podílů vykazovala u více než 81 % případů. V 10,5 % úkonů nebyly získané informace v trestním řízení využity, v těchto případech by pak bylo možno dané úkony považovat za neefektivní.

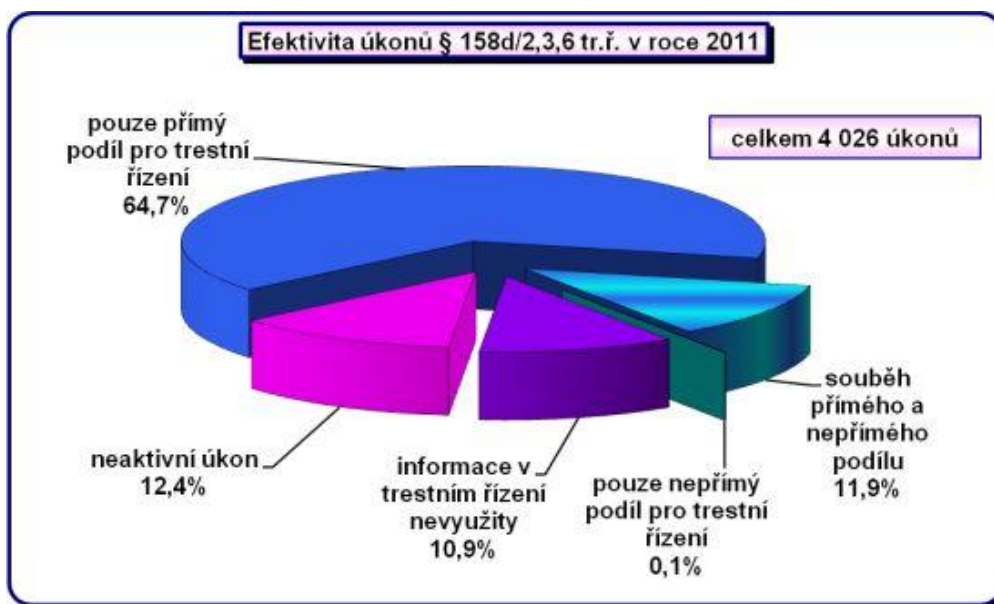

Graf č. 3. Efektivita úkonů § 88/1, 5 TrŘ. v roce 2011⁴⁸

⁴⁸ DOSTUPMÁ: <http://www.mvcr.cz/clanek/analyza-odposlechu-a-sledovani-osob-a-veci-dle-trestniho-raduz-a-rok-2011.aspx>.

Policie České republiky využila v roce 2011 úkony sledování osob a věcí ve 4 026 případech. Nejvíce úkonů, a to 1 105 (tj. 23,8 %), bylo využito v souvislosti s toxikomanií, s 690 úkony (tj. 14,9 %) následovaly krádeže vloupáním, 637 (tj. 13,7 %) úkonů bylo použito na násilnou trestnou činnost, 557 úkonů (tj. 12,0 %) na krádeže a 436 úkonů (tj. 9,4 %) na trestné činy proti veřejnému zájmu. Hranici 5 % ještě překročily úkony použité na ostatní majetkové trestné činy (363 úkonů, tj. 7,8 %), úkony na ostatní druhy trestné činnosti se pohybovaly již pod touto hranicí.

Z hlediska stanovených základních kategorií efektivity vyplývá, že ze 76,8 % lze úkony označit jako efektivní, přičemž 64,7 % úkonům byl přiřazen pouze přímý podíl pro trestní řízení, 0,1 % pouze nepřímý podíl a u 11,9 % došlo k souběhu obojího. V 12,4 % byly úkony neaktivní nebo nebyly realizovány, a v 10,9 % získané informace nebyly v trestním řízení využity.

Graf č. 4. Efektivita úkonů § 158d/2, 3, 6 TrŘ. v roce 2011⁴⁹

⁴⁹ DOSTUPMÁ: <http://www.mvcr.cz/clanek/analyza-odposlechu-a-sledovani-osob-a-veci-dle-trestniho-raduz-a-rok-2011.aspx>.

Statistické vyhodnocení odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí bylo zpracováno i na Generální inspekci bezpečnostních sborů „dále jen GIBS“, a to zhruba ve stejné struktuře jako na Policii České republiky.

V loňském roce bylo GIBS evidováno celkem 230 odposlechů. Nejvíce odposlechů GIBS použila na trestnou činnost proti veřejnému zájmu, celkem 155 úkonů (tj. 55,0 %), se značným odstupem s 57 úkony (tj. 20,2 %) následovala toxikomanie a s 54 úkony (tj. 19,1 %) násilná trestná činnost. Odposlechy aplikované na další druhy trestné činnosti nepřevýšily hranici 6 úkonů.

Při analyzování efektivity odposlechů vykázali inspektoři GIBS samostatně přímý podíl pro trestné řízení u 109 (tj. 47,4 %) úkonů. Ve 3 případech byla efektivita vykázána samostatně v nepřímém podílu, souběh přímého a nepřímého podílu efektivity úkonu byl vyhodnocen ve 37 případech (tj. 16,1 %). Pokud k 109 úkonům vyhodnoceným jako přímý podíl pro trestné řízení připočteme 3 úkony vyhodnocené v nepřímém podílu pro trestné řízení i souběhy přímého i nepřímého podílu pro trestné řízení, pak můžeme hovořit o 149 (tj. 64,8 %) efektivních úkonech. U 78 (tj. 33,9 %) nasazených odposlechů nebyly získané informace v trestním řízení nijak využity. Z celkového počtu 230 odposlechů, které vyžádala GIBS, byly 3 (tj. 1,3 %) neaktivní.

GIBS využila v loňském roce úkony sledování osob a věcí v 237 případech. Rozložení kriminality je dáno specifickým postavením GIBS, jejímž úkolem je šetření trestné činnosti spáchané příslušníky a zaměstnanci Policie České republiky.

Z hlediska kriminality šetřené GIBS se převážná část úkonů (156, tj. 52,9 %) vztahuje k trestné činnosti proti veřejnému zájmu, podstatně menší procento úkonů se váže k násilné trestné činnosti (56, tj. 19,0 %) a toxikomanii (52, tj. 17,6 %). Celkem 15 úkonů (tj. 5,1 %) je vykazováno v souvislosti s podezřením ze spáchání obecně nebezpečné trestné činnosti. Úkony zaměřené na další druhy trestné činnosti již nedosahují 2% hranice.

Analýza bude v souladu s ustanovením zákona o Policii České republiky dále předložena výboru pro bezpečnost Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky, stále komisi pro kontrolu použití odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a použití sledování osob a věcí, rušení provozu elektronických komunikací Poslanecké sněmovny parlamentu České republiky. Nad rámec zákona ji ministr vnitra, stejně jako v minulých letech, předloží prezidentovi republiky a výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost

Senátu parlamentu České republiky⁵⁰.

Oproti předchozím zprávám jsou nyní nově zařazeny i statistiky o využívání provozních a lokalizačních údajů podle § 88a trestního řádu. Vzhledem k nálezů Ústavního soudu ČR, který výrazně omezil možnost poskytovat údaje, jsou však údaje za rok 2011 velmi zkreslené. Ministerstvo vnitra však chce tyto statistiky zařazovat do zprávy pravidelně a to nad rámec zákonné povinnosti s cílem zajistit, aby se veřejnost mohla seznámit s přesnými údaji o využívání úkonů podle § 88a trestního řádu.

7.1 Úvaha de lege ferenda

O tomto tématu se vede dlouhodobá společenská diskuze, ale neoddiskutovatelným faktem zůstává, že pojetí současné právní úpravy odposlechnů je více dílem politiků, než odborníků. A tak jak se u moci střídají jednotlivé politické strany, dochází i k poměrně častým změnám právních norem podle aktuálního politického vedení země.

Současné pojetí umožňuje nasazení odposlechnů pouze, je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Domnívám se, že toto ustanovení by mělo být rozšířeno na obecné ustanovení umožňující nasadit odposlechy všude tam, kde by jejich nasazení bylo účelné a přinášelo by informace důležité pro trestní řízení. Právní normy nemohou popsat veškerá kriminální jednání, kterých se občané dopouštějí. Nepřipustit nasazení odposlechnů a tedy neumožnit získávání neocenitelných informací o tomto jednání jen proto, že toto jednání spadá do určité skutkové podstaty, je podle mého názoru často kontraproduktivní. Účelnější by bylo neomezovat odposlechy podle jednání pachatele trestného činu, které spadá do té či oné skutkové podstaty, ale spíše se soustředit na možnost získání informací, které by přispěly k odhalení takového kriminálního jednání. Samozřejmě by na toto rozšíření musela reagovat kontrola, případně zavedení dalšího rozhodovacího stupně. V řadě evropských zemí je možné využít nasazení odposlechnů u méně závažných trestných činů než v České republice, např. ve Francii má policejní orgán tuto možnost již u trestných činů s hranicí trestní sazby vyšší než 2 roky, v Itálii a Nizozemí u trestných činů vyjmenovaných

⁵⁰ DOSTUPMÁ: <http://www.mvcr.cz/clanek/analyza-odposlechnu-a-sledovani-osob-a-veci-dle-trestniho-radu-za-rok-2011.aspx>.

v zákoně a trestných činů s nejnižší hranicí trestní sazby 5 let.

Další změnou, o které se domnívám, že by byla přínosem pro boj s kriminalitou, je možnost využít informace i v jiné trestní věci, než je ta, v níž byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden. Současná úprava omezuje použití těchto informací, pouze pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v § 88 odst. 1, TrŘ. nebo souhlasí s tím uživatel odposlouchávané stanice. Myslím si, že by měla být možnost využít takto získané informace jako důkaz, na základě kterého je možné zahájit trestní řízení. Zde vidím výše zmíněné politické vlivy a tlaky nejzřetelněji.

Následující změnou, ke které by podle mého názoru mělo dojít, je úprava ustanovení o nepřípustnosti odposlechu telekomunikačního provozu mezi obviněným a jeho obhájcem. Zřejmé je, že je téměř každodenní skutečností, že lidé udělají pro snadno vydělané peníze ledacos a je tedy možné předpokládat, že ani obhájce není člověk, který takto snadno vydělaným penězům za žádných okolností nepodlehne a nebude překračovat meze své zákonné úlohy.

Na druhou stranu je důležité plně respektovat práva a svobody dané každému občanu země. Řízení o povolení odposlechů nesmí být pouze formální záležitostí a je třeba především dbát na obsahovou stránku. Také je třeba neustále sledovat oprávněnost a opodstatněnost odposlechu, samozřejmě zajistit bezpečnost nakládání s již získanými odposlechy a především zabránit úniku informací.

7.2 Nálezy Ústavního soudu

Nálezem Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10, byla zrušena ustanovení § 97 odst. 3 a 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání a to dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů. Nález byl vyhlášen ve Sbírce zákonů dne 12. 4. 2011 pod č. 94/2011 Sb.⁵¹

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10.

Dne 20. prosince 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/11, zrušil Ústavní soud v plénu nálezením ustanovení § 88a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a to uplynutím dne 30. září 2012. Nález byl vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 43/2012 Sb.⁵²

Těmito dvěma navazujícími rozhodnutími se Ústavní soud jasně vymezil proti trvajícím ústavně nekonformním zásahům orgánů činných v trestním řízení do práva na soukromí odposlouchávaných osob a osob, jejichž telekomunikační provoz je zaznamenáván.

Naši zákonodárci přijaly zákon č. 273/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Výše uvedený zákon nabyl účinnost od 1. října 2012.

V tomto zákoně se uvádí, že Česká národní banka je od právnické nebo fyzické osoby zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací oprávněna vyžadovat poskytnutí provozních a lokalizačních údajů (pouze po předchozím písemném povolení předsedy senátu vrchního soudu příslušného podle sídla České národní banky), pokud lze předpokládat, že poskytnuté údaje mohou přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení správního deliktu na úseku podnikání nebo obchodování na kapitálovém trhu, včetně jeho pachatele, a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak⁵³.

8. Zajišťovací úkony

Zajišťovací úkony jsou uvedeny v TrŘ. v hlavě čtvrté pod názvem *zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot*. Tyto úkony vážným způsobem zasahují do ústavně zaručeného práva listovního tajemství a tajemství dopravovaných zpráv. Z tohoto důvodu musejí být splněny určité požadavky, aby k takovému zajištění mohlo dojít. Jakým

⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/11.

⁵³ Zákon č. 273/2012 Sb., kterým se mění zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů.

způsobem zajišťovací úkony uskutečnit je uvedeno v ustanovení §§ 86 až 88a TrŘ. Zásilkou je podle ustanovení § 87c míněn předmět dopravovaný jakýmkoliv způsobem, ať již s využitím pošty nebo jiné osoby, včetně dopravy skrytým způsobem. Zásilkou tedy není pouze zásilka poštovní, ale jakýkoli dopravovaný předmět přemísťovaný z jednoho místa na místo druhé. Zadržení zásilky se provádí v případě, kdy je pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení nutné zjistit obsah nedoručených poštovních zásilek, např. jestliže se orgán činný v trestním řízení domnívá, že zásilka obsahuje prekursory.

Nařízení k vydání přepravované zásilky může vydat předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce. Bez tohoto nařízení může být zásilka pozdržena také na příkaz policejního orgánu, pokud věc nesnese odkladu. Policejní orgán pak musí o tomto uvědomit do 24 hodin státního zástupce, který může následně vydat nařízení k vydání přepravované zásilky. Jestliže státní zástupce neučiní do 3 dnů, nesmí být zásilka dále pozdržována. Zásilku, která byla díky nařízení předsedy senátu nebo státního zástupce vydána orgánu činnému v trestním řízení, může předseda senátu a v přípravném řízení se souhlasem soudce státního zástupce nebo policejní orgán otevřít, je-li to nutné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Takto otevřená zásilka se připojí ke spisu, jestliže by jejím odevzdáním adresátovi byl zmařen nebo podstatně snížen účel trestního řízení. Pokud tomu tak není, musí být otevřená zásilka vydána adresátovi a nelze-li zásilku takto předat, musí být navrácena odesílateli.

V ustanovení § 87a TrŘ. je vyjmenován obsah zásilek, který je možno vyměnit za jiný. K takovýmto zásilkám patří také věci určené ke spáchání trestného činu nebo z trestného činu pocházející. K záměně zásilek dochází z důvodu, aby věci představující určité nebezpečí byly odstraněny. Záměnu zásilek nařizuje předseda senátu a v přípravném řízení se souhlasem soudce státního zástupce a takto upravená zásilka je pak předána k dalšímu oběhu. Záměnu provádí policejní orgán, který o provedených úkonech sepíše záznam a zabezpečí úschovu zaměněných věcí. Institut sledované zásilky se využívá především v případech organizovaného zločinu přesahující hranice státu k objasnění trestného činu nebo odhalení všech pachatelů, kteří se na páchaní trestné činnosti podílejí.

Sledování zásilky se může nařídit v přípravném řízení. Může jej nařídit státní zástupce při důvodném podezření, že zásilka obsahuje věci vyjmenované v ustanovení dle § 87a TrŘ., jestliže zjištění potřebných skutečností jiným způsobem by bylo neúčinné nebo podstatně ztížené. O průběhu sledování zásilky se sepisuje protokol nebo se pořizuje

obrazový či jiný záznam. V průběhu sledování může zásilka opustit území České republiky a její sledování může v rámci mezinárodní spolupráce převzít příslušný orgán cizího státu.

9. Srovnání se zahraniční právní úpravou

Organizovaný zločin je z velkého hlediska mezinárodního charakteru, kdežto použití prostředků boje proti němu je vnitrostátní záležitostí. Mezinárodní organizovaný zločin, jako důležitý prostředek pro boj proti němu je mezinárodní spolupráce. Mezinárodní spolupráce je dosti důležitá i při použití některého z operativně pátracích prostředků⁵⁴. O využití operativně pátracího prostředku na území České republiky i mimo ni, stejně tak jako o umožnění působení policisty jiného státu na našem území, bylo v této práci pojednáno. Tato kapitola má poukázat srovnání české právní úpravy s úpravou některých vnitrostátních států při využití operativně pátracích prostředků a poukázat nakolik se právní úprava vnitrostátních úprav liší pro boj s organizovaným zločinem. Je nutné počítat se závazky, které plynou nejen z mezinárodních smluv, kterou je Česká republika vázaná, ale také které vyplývají i z členství v Evropské unii.

9. 1 Slovenská republika

Za operativně pátrací prostředky Slovenské republiky lze považovat ty prostředky, které jsou uvedeny ve slovenském trestním řádu č. 301/2005 Z. z. trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů. V tomto trestním řádu jsou uvedeny v hlavě čtvrté *zajištění osob a věcí* konkrétněji v oddíle šestém: *Zadržení, otevření a záměna obsahu zásilek, kontrolovaná dodávka a předstíraný převod* § 108 až § 112. zák. č. 301/2005 Z. z.

Předstíraný převod je upraven v § 112, ustanovení tohoto operativně pátracího prostředku je velmi podobné české právní normě, podobná situace je i v případě podmínek jeho použití. Stanoví se zde podmínky, za kterých je možno záznam vyhotovený při předstíraném převodu použít jako důkaz.

Ve slovenském trestním řádu v hlavě páté upravující *zajišťování informací* jsou

⁵⁴ PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. Vyd. Praha: Linde 2007, s. 396. ISBN 80-720-1489-7.

uvedeny zbývající operativně pátrací prostředky, jako jsou: *sledování osob a věci a použití agenta*. V této hlavě se upravuje vyhotovování obrazových, zvukových nebo obrazově-zvukových záznamů, odposlech a záznam telekomunikačního provozu a porovnání údajů v informačních systémech.

Při sledování osob a věcí se česká právní úprava moc neliší od té slovenské. Rozdíl je, že slovenská právní úprava se blíže věnuje pojmu obhájce, kdy se odlišně od české úpravy dodává, že v případě, pokud obviněný, který je policejním orgánem takto sledován, komunikuje se svým obhájcem, povinnost policejního orgánu zničit veškeré informace získané během této komunikace se nevztahuje na informace, které se týkají věci, ve které advokát nezastupuje obviněného jako jeho obhájce.

V případě, kdy sledování zasahuje výrazným způsobem do základních lidských práv obviněného, na sledování vydává příkaz předseda senátu před zahájením trestního stíhání nebo v přípravném řízení soudce pro přípravné řízení na návrh státního zástupce prokurátora. Zákon vymezuje podmínky tohoto sledování úžeji, neboť se snaží omezit zásah do lidských práv.

Použití agenta je uvedeno ve slovenském trestním řádu v ustanovení § 117. Agentu lze použít v případě odhalování, zjišťování a usvědčování pachatelů uvedených trestných činů pouze za situace, kdy by odhalování, zjišťování a usvědčování pachatelů trestných činů bylo podstatně ztíženo. V tomto ustanovení se dále uvádí, že jednání agenta musí být úměrné protiprávnosti jednání, na jehož odhalování, zjišťování a usvědčování se účastní. Agent nesmí navádět k trestné činnosti, kromě výjimky případů, ve kterých se jedná o korupci veřejného činitele nebo zahraničního veřejného činitele a zjištěné skutečnosti nasvědčují, že pachatel spáchal tento trestný čin i v případě, že by příkaz na použití agenta nebyl vydán⁵⁵.

Odlišnost slovenské právní úpravy použití agenta je úprava utajení jeho totožnosti a také jeho výsledků. Právní úprava slovenské republiky použití agenta stanoví, že totožnost agenta musí být i po skončení jeho použití utajena. Dále se stanoví podmínky, za kterých je možno provést jeho výsledky tak, aby jeho totožnost v tomto případě zůstala utajena. Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů, se v ustanovení § 30 plnění funkce agenta věnuje případům, za kterých je plnění úlohy agenta považováno za okolnost

⁵⁵ Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, v platnom znení.

vylučující protiprávnost činu⁵⁶.

Slovenská právní úprava se příliš od té české neliší, ovšem slovenská úprava je více přehledná při použití operativně pátracích činností a zároveň i širší úprava některých institutů.

9.2 Polská republika

V polském právním řádu jsou uvedeny prostředky plnící stejnou funkci jako operativně pátrací prostředky v českém TrŘ. Jsou označovány jako jedny z *některých dalších způsobů získávání důkazů, které jsou uvedeny v zákoně o policii (Ustawa o Policji)*.

Jedná se o institut kontrolovaný nákup, tajné sledování a tajný policejní agent. Kontrolovaný nákup (*zakup kontrolowany*) je institut, který je velmi podobný jako prostředek předstíraného převodu tak, jak jej specifikuje český TrŘ..

Tajné sledování (*nadzorowanie tajne*) je podobné jako institut uvedený v českém TrŘ. sledování osob a věcí. Tento institut může být využit i před zahájením trestního řízení. Zákon dále specifikuje trestné činy, pro jejichž vyšetřování lze tento prostředek použít. Tajné sledování povoluje vedoucí příslušník krajského ředitelství, je však povinen informovat příslušného státního zástupce (prokurátora), který má ohledně této činnosti širší pravomoci.

Tajný policejní agent (*tajny agent policji*) je třetím institutem. Tento institut upravuje ustanovení dle článku 20a a 22 polského zákona o policii (Ustawa o Policji). Jedná se o osobu, která pomocí utajení své totožnosti a své příslušnosti k policii naváže kontakt s pachatelem trestné činnosti za účelem odhalení této trestné činnosti a získání důkazního materiálu pro následné trestní řízení. V polském trestním právu je rozlišován pojem agenta a korunního svědka s tím, že se jedná o odlišné osoby, ačkoliv zákon vyloženě připouští, aby tajný policejní agent vypovídal ve věci jako svědek utajený (*incognito*). Odlišným prvkem je, že agentem nemusí být pouze příslušník policie, ale i tzv. třetí osoba⁵⁷.

⁵⁶ Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákonk, v platnom znení.

⁵⁷ USTAVA z dnia č. 6/1990 r. O POLICJI.

Polský právní řád obsahuje téměř stejné instituty, které lze přiřadit k operativně pátracím prostředkům, předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta, za zásadní. Odlišností je, že tyto prostředky upravuje polský zákon o policii. V České republice byly tyto prostředky upraveny v zákoně č. 283/1993 Sb. o Policii České republiky, pro efektivnost těchto prostředků byla část převedena do českého TrŘ.

9.3 Spolková republika Německo

Podobné operativně pátrací prostředky se objevují i v německém právním řádu, v zákoně o trestním řízení (*Strafprozeßordnung, StPO*). Tyto prostředky jsou uvedeny v hlavě třetí tohoto zákona, která upravuje zabránění věcí, sledování telekomunikace, hledání za využití počítačových zařízení a programů, používání technických zařízení, použití utajených vyšetřovatelů a utajeného hledání.

Utajeného vyšetřovatele je možno použít pro objasnění trestné činnosti v případě, že je dostatek informací, že trestný čin páčila konkrétní osoba. Musí se jednat o závažnou trestnou činnost, např. obchod s drogami či zbraněmi, padělání peněz, v případech organizovaného zločinu atd. Blíže tento institut upravuje ustanovení § 110a výše uvedeného zákona⁵⁸.

Jiné prostředky, které můžeme zařadit pod operativně pátrací činnosti, se využívají podle zákona o boji proti nedovolenému obchodu s drogami a dalším projevům organizovaného zločinu.

V německém právu se operativně pátrací činnost odlišuje od činnosti v případě českého, slovenského nebo polského právního řádu a z toho důvodu zde nelze nalézt přesné ekvivalenty pro všechny naše operativně pátrací prostředky. Jedná se tedy o činnosti a prostředky velmi si podobné.

⁵⁸ Zákon č. 102/2006, Strafprozessordnung.

9. 4 Rakouská republika

Také v Rakousku právo upravuje prostředky podobné operativně pátracím a podpůrným operativně pátracím prostředkům. Konkrétně jsou pak upraveny především v bezpečnostním zákoně o Policii (SPG, Socherheitspolizeigesetz, Nr. 56/2006) a dále pak v TrŘ. (StPO, Strafprozessordnung, Nr 102/2006).

V § 23 zákona *SPG* se uvádí, že bezpečnostní orgány nejsou povinny v určitých případech ihned zasáhnout, ale dále pokračovat ve vyšetřování. Dále se zde uvádí, že takto nelze učinit, pokud by tato činnost představovala nebezpečí pro život a zdraví. Zajímavým doplňkem tohoto ustanovení je, že za určitých podmínek, kdy pokračuje vyšetřování bezpečnostních orgánů podle tohoto ustanovení a při tomto vyšetřování vznikne škoda, která by pravděpodobně v případě časného zásahu nevznikla, bude tato kompenzována v plné výši.

Ustanovení § 54 zákona *SPG* se uvádí pojmy jako sledování (*Observation*) a skryté vyšetřování (*verdeckte Ermittlung*), stanoví se podmínky použití těchto prostředků, které lze použít jen proti určité trestné činnosti, tedy jen, pokud by získání informací jiným způsobem bylo značně obtížné. U skrytého vyšetřování jsou pak podmínky přísnější. Jedná se o situace, kdy vyšetřování pomocí jiných opatření by bylo zbytečné. Rozdílem mezi sledováním a skrytým vyšetřováním je míra dobrovolnosti v prvním případě, zatímco v případě skrytého sledování nedochází k jakémukoliv předchozímu upozornění. Ustanovení upravuje i použití osobních údajů, obrázků, zvukových nahrávek a jiných audio záznamů, s tím, že v případě použití obrazových a zvukových nahrávek je obzvláště důležité zajistit, aby zásah do soukromí těch, kteří jsou na záznamech zachyceni, naplňovalo zásadu proporcionality. Tato se pak hodnotí s přihlédnutím ke konkrétnímu případu. Pro skryté vyšetřování jsou pak v § 54a upraveny krycí doklady (*legenda*)⁵⁹.

V rakouském právu se objevoval pojem policejní agent (*Lockspitzel*), který nemohl být trestán za páchání trestné činnosti, k jeho jednání chyběl úmysl. Zákon tak předpokládal využití agentů a příslušníků policie v utajení jejich příslušnosti k policejním orgánům v boji proti zvláště nebezpečné a obtížně odhalované trestné činnosti, především pak v obchodě

⁵⁹ Zákon č. 56/2006, Sicherheitspolizeigesetz.

s drogami. Byla však vyloučena provokace k páčání trestné činnosti tím, že agentovo chování musí zůstat v přijatelných mezích zásad právního státu (*Provozierender Agent*).

Obecně lze uvést, že všechny z výše uvedených států určité prostředky operativně pátrací činnosti znají a upravují a že hlavní zásady jejich použití jsou ve všech případech velmi podobné.

10. Preventivní prostředky boje proti organizovanému zločinu

Po roce 1989 představuje Česká republika výhodné území s polohou v sousedství Evropské unie, slabě organizovaným podsvětím, dostatečně početným populačním potenciálem ochotným ke spolupráci v oblasti nezákonných aktivit, slabými zákony, nechráněnými hranicemi, s dezorientovanou policií, nezkušenou ve vyšetřování transnacionálních forem kriminální činnosti. Vstup mezinárodních kriminálních seskupení na naše území byl v důsledku rychlý a efektivní⁶⁰.

Preventivní prostředky boje proti organizovanému zločinu lze vyložit jako souhrn opatření, jejichž cílem je předcházení organizované trestné činnosti. Kriminální prevence je uváděna ve třech úrovních - celostátní, regionální a místní. Jak uvádí pan Němec, že nedostatkem této koncepce je upřednostňování prevence celostátní. Nejúčinnější je prevence místní, jelikož instituce zabývající se prevencí mohou snadněji poznávat a monitorovat menší oblasti, než celý stát. Při uplatňování prevence je třeba v první řadě vycházet z místních znalostí a zkušeností a tyto potom zúročit na vyšších úrovních.

V této oblasti hraje velkou úlohu veřejnost, její uvědomění a důvěra ve státní orgány. Příkladem této spolupráce bývá např. pátrání po osobách a věcech, kdy se policie neobejde bez pomoci občanů. K posílení součinnosti mezi těmito subjekty vede především účast a výskyt policistů na veřejnosti. Touto cestou se ubírá praxe v USA, kde existuje dostatečné množství pracovníků policie, kteří se vyskytují na ulicích a věnují se občanům. Tento systém se nazývá Community Policing, který spočívá v tom, že policejní práce má být orientována na problémy a potřeby regionálně ohraničené komunity. Boj proti organizované kriminalitě lze charakterizovat jako souhrn veškerých prostředků, které lze

⁶⁰ NOŽINA, M., *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. vyd. Praha: Themix, 200, 363 s. ISBN 80-7312-018-6.

použit k odhalování, vyšetřování, postihování a předcházení organizované trestné činnosti⁶¹.

Prevence je dlouhodobá činnost a je nutno ji věnovat potřebný čas. Bezpečnostní složky, které zajišťují v naší zemi opatření proti této kriminalitě, příliš brzo ztratily trpělivost a zaměřily se na represí. Ale co je pro naši společnost lepší? Eliminovat problém již na počátku, nebo čekat až se projeví a potom jej pracně řešit?

⁶¹ NĚMEC, M., *Mafie a zločinecké gangy*. vyd. Praha: Eurounion, 2003. 203 s. ISBN 80-7317-026-4.

11. Závěr

Cílem mé práce bylo obecné představení operativně pátracích prostředků, jejich stručný historický exkurz a dále obecné srovnání jejich úpravy s úpravami některých jiných států. Od roku 2002 jsou tyto operativně pátrací prostředky využívány jiným způsobem, než jak tomu bylo v minulosti.

Bylo by ovšem nesprávné domnívat se, že během tohoto času nedošlo k žádnému jejich vývoji. Ačkoliv jejich zákonné úpravy se příliš mnoho změn nedotklo, v oblasti jejich praktického využití docházelo k bohaté diskuzi a často se jejich použití věnoval v našem právním prostředí Ústavní soud a Nejvyšší soud ve své rozhodovací činnosti.

Tato práce poté chtěla poukázat, jak využití těchto prostředků vymezilo hranice jejich využití v praxi tak, aby zde byla možnost jich použití v trestním řízení co nejeфекtivnější. Na místě ale není ani přílišný optimismus. Organizovaná zločinecká skupina a trestná činnost s ní spojená se stává stále větším světovým problémem. Z tohoto vyplývá reakce na vytváření nových vyšetřovacích metod, ovšem vzhledem k zájmu na vysokém standardu ochrany lidských práv, je postup v tomto vývoji velmi diskrétní. Tuto nutnost dokazuje i to, že se v našem novém TrZ. objevují některé nové instituty s ohledem na kontroverznost všech podobných prostředků, na to je však i tato nová právní úprava velmi opatrná. V zásadě nelze nic namítat ani proti opatrnému postupu za podmínky, že tato opatrnost je odůvodněná a nezpůsobuje stagnaci celého systému, tj. stále ještě dochází k určitému vývoji.

S ohledem na poznatky, které tato studie předkládá se domnívám, že ve spojení s plánovanou rekodifikací trestního práva procesního by se určité změny měly objevit. Souhlasím s názory některých odborníků, že by bylo vhodné pokračovat v přenesení některých dalších institutů z policejního zákona do TrŘ., především pak proto, aby tyto prostředky bylo možno účelně využít v trestním řízení. Zároveň by nemělo dojít k pouhému přesunu, ale dané instituty by měly být jasněji upraveny, neboť současná úprava podpůrných operativně pátracích prostředků je nedostačující, neboť je velmi obecná. Toto přesnější vymezení bych navrhoval i u stávajících operativně pátracích prostředků již v TrŘ. upravených, kdy se domnívám, že přesnější vymezení by mohlo u některých institutů částečně odstranit zdouhavé procesy jejich povolování.

Protože je, však velká část úpravy využití operativně pátracích činností upravena na základě neveřejných interních předpisů dovoluji si konstatovat, že jednou z nejdůležitějších složek nové úpravy by měla být diskuze s orgány, které se s operativně pátrací činností setkávají v praxi. Jsem si vědom toho, že taková diskuze by byla v mnoha ohledech náročná, ale omezení lidských práv, které nevede k opravdu efektivnímu výsledku, je omezením zbytečným. Myslím, že účinný systém operativně pátracích činností, který by tak zároveň šetřil lidská práva před zbytečným zásahem, je hodnotou, která si tuto snahu zaslouží.

12. Seznam literatury:

Literární zdroje:

1. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. GRIVNA, T., *Trestní právo procesní*. Vyd. 1. Praha, 2008, 822 s. ISBN 978-807-3573-485.
2. FILÁK, A., *Policejně bezpečnostní činnost a její hlavní organizačně taktické formy*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2003, 134 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-725-1135-1.
3. FRYŠTÁK, M., *Trestní právo procesní: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 2. přeprac. Ostrava: Key Publishing, 2009, 265 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-415.
4. FRYŠTÁK, M., *Trestní právo v aplikační praxi: multimediální učební text*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 124 s. Multimediální učební text, č. 32. ISBN 80-210-4055-6.
5. JELÍNEK, J. a kol., *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, 875 s. Student (leges). ISBN 978-808-7212240
6. MATES, P., *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem podle stavu k 1. 1. 2009*. 2. vyd. Praha: Linde, 2003, 338 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-807-2017-430
7. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P., *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2., přepracované vyd. Prague: C. H. Beck, 2003, xlv, 1079 p. Beckova edice komentované zákony, č. 32. ISBN 80-717-9678-6.
8. NĚMEC, M., *Kriminalistická taktika pro policisty*, Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2004, 328 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-731-7036-1.
9. NĚMEC, M., *Mafie a zločinecké gangy: aktuální problémy vzniku, výskytu a působení zločineckých gangů a mafí a boj proti nim*. Vyd. 1. Praha: Eurounion, 2003, 390 s. ISBN 80-731-7026-4.
10. NĚMEC, M., *Občan a policie: aktuální problémy vztahů policie k občanům a občanům k policii*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1996, 311, [52] p. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-206-0524-X.
11. NOVOTNÝ, F., SOUČEK, J., a kol., *Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 410 s. ISBN 978-80-7380-237-0.

12. NOŽINA, M., *Mezinárodní organizovaný zločin v České republice*. vyd. Praha: Themix, 2000, 407 s. ISBN 80-7312-018-6.
13. PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu: (oblast policejní a justiční spolupráce) : vysokoškolská právnická učebnice*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2004, 471 s. Vysokoškolská učebnice (Linde), č. 32. ISBN 80-720-1489-7.
14. REPÍK, B. *K právu obviněného mlčet*. *Bulletin advokacie*. 2004, č. 1, s. 37 – 38. ISBN 80-7357-124-2.
15. SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. *Skrytá reakce policie na již páchanou trestnou činnost*. *Trestněprávní revue*. 2003, č. 1, s. ISBN 978-80-934024-5-4.
16. STRAUS, J. VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem: obecná část, zvláštní část*. Vyd. 1. Praha: Police history, 2005, 347 s. Student (Leges). ISBN 80-864-7728-2.
17. ŠÁMAL, P., *Přípravné řízení trestní*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1443 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-717-9741-3.
18. ŠÁMAL, P., *Trestní řád: komentář*. 5., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, 1432 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-717-9405-8.

Elektronické zdroje:

1. MVCR.CZ, *Analýza odposlechů a sledování osob a věcí dle trestního řádu za rok 2011* [online]. Praha2011. Dostupné z www.mvcr.cz/clanek/analyza-odposlechu-a-sledovani-osob-a-veci-dle-trestniho-radu-za-rok-2011.aspx

Legislativní zdroje:

1. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
2. USTAVA z dnia č. 6/1990 r. O POLICJI
3. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

5. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, v platnom znení.
7. Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok, v platnom znení.
8. Zákon č. 56/2006, Sicherheitspolizeigesetz.
9. Zákon č. 102/2006, Strafprozessordnung.
10. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.
11. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
12. Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.
13. Zákon č. 273/2012 Sb., kterým se mění zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)

Nález Ústavního soudu:

1. Nálezem Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10
2. Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/11

Seznam grafů:

Graf č. 1 Vývoj nasazování odposlechů v letech 2004 – 2011 v rámci PČR

Graf č. 2 Úkony dle § 88 tr. ř.- podle kriminality v roce 2011

Graf č. 3 Efektivita úkonů § 88/1, 5 tr. ř. v roce 2011

Graf č. 4 Efektivita úkonů § 158d/2, 3, 6 tr. ř v roce 2011

Seznam zkratk:

LZPS: Listina základních práv a svobod

SPG: Sicherheitspolizeigesetz, Nr. 56/2006

TrZ: zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TrŘ: zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů